

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 80 | יומא ב. - כ. | אייר התשפ"א

שבעת ימים

במה צריך פרישה ז' ימים, ומנולן

עבודות יום הכיפורים נעשות ע"י הכהן גדול, ולפני אותם עבודות מכינים את הכהן גדול ע"י פרישה ז' ימים ללשכה שהיתה במקדש. עוד מצינו דין פרישה ז' ימים בימי המילואים, דכתיב "ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים", וביום השמיני עבדו במשכן, וכן כהן השורף את הפרה אדומה טעון פרישה ז' ימים, עוד מצינו שמשא לפני עלייתו לקבל את התורה שהה ו' ימים בהר סיני, דכתיב "וישכון כבוד ד' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים, ויקרא אל משה ביום השביעי". הגמרא מבארת מנין לומדים דיני פרישה אלו, וכדלהלן.

ב. ז' ימים קודם יוה"כ מפרישים כה"ג מביתו ללשכת פרהדרין, דאין עבודות יום הכיפורים כשרות אלא בו, דכתיב "וכפר הכהן אשר ימשה אותו", וכן מתקנים (-מזמנים) לו כהן אחר תחתיו שמוא יארע בו פסול קרי או שאר טומאה המעכבים מלבוא למקדש. ולרבי יהודה היו מתקנים לו גם אשה אחרת שמוא תמות אשתו, דכתיב "וכפר בעדו ובעד ביתו" ביתו זו אשתו, אמרו לו חכמים א"כ אין לדבר סוף דשמוא גם היא תמות. וכתבו התוס' (ד"ה וחכ"א) שביבמות מבואר שחוששים רק למיתת אחת ולא לשתיים ושלש, וצ"ל שבאמת לזמן מועט אין חוששים אפילו למיתת אחת, ומ"מ אם חוששים משום מעלה דכפרה א"כ יש לחשוש אפילו ליותר, אי נמי כיון שכפרת כל ישראל תלויה בזה חוששים אפילו ליותר, וכיון שאין לדבר סוף ממילא לא עושים תקנה. עוד כתבו התוס' (ד"ה שבעת) שיש מקומות שהתנא שונה את המנין בתחילה, כמו ז' ימים קודם יוה"כ, ויש מקומות ששונה את המנין לבסוף, כמו האשה נקנית בג' דרכים.

ז' ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישים את הכהן השורף את הפרה ללשכת בית האבן שהיתה בבירה (לרבי יוחנן היה מקום מיוחד בהר הבית ובירה שמו, ולרבי לקיש כל המקדש קרוי בירה. ולא הפרישו לשם את הכה"ג לפני יוה"כ, או כדי שיהיה הכירא לפרה שכל מעשיה בכלי אבנים, או שכה"ג שעבודתו לפני ולפנים היתה לשכחו בנייה בקודש. תוד"ה וימא), ולשכה זו היתה בצפון מזרח העזרה, דכתיב בפרה "חטאת היא" וחטאת הקריבה מזבח נשחטת בצפון, אמנם הפרה נשחטת בהר המשהה, וכתב בפרה "והזהר אל נוכח פני אהל מועד" שהמזה עומד בהר המשהה ומכוין לראות פתחו של היכל שהוא בכותל המזרחי, ולכן תיקנו חכמים שתהיה לשכתו בלשכה בצפון מזרח העזרה להכירא שהפרשתו היא לצורך עבודת פרה שנקראת חטאת וטעונה מזרח, וישם לב להיות זריז במעשיה וסדר עבודותיה. ונקרא של שמה לשכת בית האבן מפני שמעשי הפרה בו' הימים של עשייתה (אבל שבעת יקדוש מקדשים בכל הכלים. תוד"ה שכל) היו בכלי גללים (-צפיעי בקר), כלי אבנים, וכלי אדמה (שחוקקים אותם באדמה שהיא כאבן רכה, ואין עושים אותם בכבשן ככלי חרס), שאינם מקבלים טומאה, כדי שלא יבואו לזלזל בטהרת הפרה, דכיון שהיו מטמאים את הכהן העושה את הפרה בטומאה דרבנן, שהיו אחיו הכהנים נוגעים בו, דבגדי אוכלי תרומה מדרס לחטאת, (תוד"ה להוציא), שהיו טבול יום כשר לעשית הפרה, ועשו זאת כדי להוציא מליבן של צדוקים שהצריכו הערב שמש, חששו שיזלזלו בטהרתה.

ב. מקור דין פרישת ז' ימים לרבי יוחנן -

לרבי יוחנן לומדים דין פרישת כהן גדול ז' ימים קודם יוה"כ מדכתיב לגבי הפרישה בימי המילואים "כאשר עשה ביום הזה ציוה ד' לעשות לכפר עליכם".

ולא לומדים שבקרבנות יצטרכו כל המשמרת של הבית אב פרישה, (שבכל יום בשבוע היה עובד בית אב אחר מאותה משמרת, וכל בית אב פירוש ז' ימים לפני יומו), דאין לומדים דבר שאין קבוע לו זמן מדבר שקבוע לו זמן.

ולא לומדים דין פרישה לפני הרגלים (או חג המצות הואיל ופתח בו הכתוב תחילה בכל מקום, או חג הסוכות הואיל ומרובה מצוותו סוכה לולב וערבה וניסוך המים), דאין לומדים פרישה ז' ימים לרגל ז' ימים, מפרישת ז' ימים ליום א'.

ולא לומדים דין פרישה לפני שמיני עצרת, דשאני שמיני עצרת שיש קדושה לפניו, ואילו קדושת שבת שהיתה לפני היום השמיני למילואים אינה תלויה בבי"ד (תוד"ה דנין), ואף שזה ק"ו להצריך פרישה גם באופן שיש קדושה לפניו, הא כתיב

לרגל תחילת לימוד פרק יש נוחלין בכמה ישיבות יצא לאור מראה מקומות שלמי כהן על פרקים יש נוחלין וגט פשוט ממסכת ב"ב. כמו כן יצא מהד' חדשה של המראה מקומות על כל ב"ק וקידושין.

וכן ניתן להשיג את שאר ספרי המראה מקומות 'שלמי כהן' שכבר נתפרסמו בבתי המדרש, המגיש את המפרשים בצורה מסודרת ומתומצתת.

ניתן לקבל את הקבצים ע"י שליחת בקשה למייל A0583211065@GMAIL.COM טל' 0583211065. וכן ניתן להשיג את הספרים ע"פ הזמנה בחנויות הספרים [בבני ברק בחנות שע"י שטיבלך סאטמאר], הפצה בוכניק 0527620662.

מבחינו "לדעת" מודפסים בסוף הגליון.

ניתן לשמוע את נקודות ההפצה בטלפון 0737-289669 שלוחה 4. כמו כן ניתן להתעניין על תאריך הגעת הגליונות לנקודות ההפצה בטלפון הג'ל.

ניתן להשיג את גליונות תמצית ואת מבחינו "לדעת" על הדף היומי, וכן את גליונות תמצית משנה ברורה או קנין חכמה, במייל A0527692282@gmail.com.

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד' וספרתם לכם ממחרת השבת וכו'. כידוע כל המעלות שקיבלנו בחג הפסח צריכים לנו לקנותם בנפשותנו, וזאת בספירת יום אחר יום עד שנוכה בסייעתא דשמיא לכונסם ולעוצרם כשלמות אחת בחג העצרת הבעל"ט.

ובדומה לזה זוכים לנו במדור זה לדון בענייני רבית שלב אחר שלב, בכדי להגיע בשלמות לאופנים הנכונים להתנהלות בענייני כספים, על מנת שהכל יהיה כשר וישר ע"פ ההלכה, בדיוק כפי שאנו מקפידים בשאר ענייני כשרות. בתפילה ותקוה שיקויים בנו ברכת משה ואהרן ביום השמיני למילואים - יו"ה שתשרה שכנה במעשי ידיכם.

בגליונות הקודמים הצבנו שני אופנים לניהול גמ"ח עזר נישואין המבוסס על הפקדות ההורים לצורך מתן הלואה גדולה לילדיהם, אופן א' שההורים תורמים לגמ"ח והילדים מקבלים את ההלואה, כך שאין כאן ריבית מלוה למלוה, ומותר לכתחילה (יו"ד קס יג), ואופן ב' שההורים מפקידים בגמ"ח, ועי"ז הם נעשים חברי הגמ"ח וזכאים להלואה לבניהם.

הבעיה באופן ב' הובהרה שם, שהואיל ועד שהגמ"ח מחזיר את ההפקדה רשאי הוא להוציאה, הרי שהוא לוח עליה, ותמורת זאת הוא מהנה את המפקידים-מלוים ע"י שמלוה לבניהם, והנאה זו נחשבת ריבית (ע"י רמ"א יו"ד קס כג).

והנה הבאנו שם פתרון אפשרי לבעיה זו - ע"י שהגמ"ח יודיע שאינו מתחייב להשיב את ההפקדה, כך שהיא בעצם תרומה ולא הלואה, אלא שהגמ"ח מגלה את כוונתו לתת החזר בתורת מענק, בלא שתהיה למפקידים זכות תביעה על כך.

אמנם יש להדגיש שהאפשרות לסמוך על היתר זה מותנה בכך שהמפקידים יהיו מודעים לכך באופן ברור מאוד שגם אם יש לגמ"ח אפשרות להחזיר את ההפקדה הגמ"ח רשאי באופן שרירותי להמנע מלהשיבה, שכן אם זה לא יהיה ברור למפקידים יתכן שנשארת בידם זכות תביעה להחזר ההפקדה, עכ"פ כאשר אין סיבה מוצדקת למניעת המענק, וזה מספיק להחשיב את הגמ"ח כלווה.

המשך בעמוד הבא

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית: info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

שלח הפרישים והתבוננות

מחפש שיעור או חברותא? חפש 'חנורא'!

כנס לאחת מעמדות 'נדרים פלוס' / 'קהילות' חפש את 'חנורא' ותמצא בדיוק את מה שחיפשת בכל מקום, בכל זמן, ובכל נושא!

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח אושר בכבוד

וכאן ברצוננו להביא בע"ה פתרון המתיר לכתחילה להלוות לבני המפקידים גם אם הגמ"ח אכן מחוייב להשיב את ההפקדה.

דהנה כל הבעיה היא בכך שהגמ"ח רשאי להוציא את הכספים, וממילא הגמ"ח חשיב לזה עליהם, ככל מלווה שלהוצאה ניתנה. אולם יוכל הגמ"ח לקבוע כי אינו רשאי כלל להוציא את הכספים, והם נותרים בבעלות המפקידים לחלוטין, והוצאת הכספים עבור הלוואה לאחרים לא תיעשה בשם הגמ"ח אלא בשם המפקידים.

באופן זה נמצא שהמפקידים הם אלה שמלווים לאחרים, והגמ"ח אינו אלא שלוחם לניהול ההלוואות, והלווים חייבים למפקידים ולא לגמ"ח, אלא שהגמ"ח מקבל מהמפקידים הרשאה לנהל גם את הגביה עבורם.

וישנם ג' השלכות מעשיות לכך שהגמ"ח רק מנהל למפקידים את ההלוואות: א' שהמפקידים מקיימים מצווה דאורייתא של 'אם כסף תלווה את עמי בכל הלוואה והלוואה. ב' שיש למפקידים זכות למשוך את הכספים בכל עת שהם נמצאים בגמ"ח (היינו כספים שעדיין לא יצאו להלוואות, או שייצאו וחזרו), שהרי לא ניתנה לגמ"ח שום זכות בהם. ג' שבמידה וחי' יקרה שלווח לא ישלם אזי ההפסד יהיה של המפקידים ולא של הגמ"ח [אם כי כמובן הגמ"ח יהיה רשאי לסופגם].

עכ"פ בכהאי גוונא נמצא שאין הגמ"ח לווה כלל מהמפקידים, ומותר לכתחילה שהגמ"ח ילווה לבניהם.

ברם כל זה נכון מבחינת הסיכום בין הגמ"ח לבין המפקידים, אך כנראה שלמרות זאת חוקי הערכאות קובעים שהגמ"ח נחשב לווה על הכספים המופקדים. השאלה היא האם צריך למיחש שחוקים אלו משפיעים על ההגדרה ההלכתית למרות הסיכום המפורש בין הגמ"ח למפקידים, וא"כ הדר הוי הגמ"ח לווה, ומלווה לבני הלווים שאסור כנ"ל, ואי נימא שמשפיעים, האם יש לזה פתרון, ועל כל זה בפעם הבאה בע"ה.

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

"הזה" שיהיה כזה. או דאין לומר שעיקר הרגל א"צ פרישה והטפל לו יהיה טעון פרישה, ואף למ"ד ששמיני עצרת זה רגל בפני עצמו, היינו רק לענין פז"ר קש"ב (פי"ס) (אבל שאר פרי החג היו מקריבים אותם לפי סדר המשמרות ללא פייס), זמן (ברכת שהחינו), רגל לעצמו שאין שם חג הסוכות עליו, (ובתוס' (ד"ה פז"ר) הביאו מרש"י סוכה מ"ח שהכונה שאין יושבים בו בסוכה, ולר"ת הכונה שטעון לינה במוצאי יו"ט אחרון), קרבן לעצמו (פר אחד ואיל אחד וז' כבשים, ואילו שאר ימי הסוכות מקריבים פרים מרובים וב' אילים וי"ד כבשים) שיר לעצמו (שאינו מענין גזל מתנות עניים כשאר ימי סוכות, לרש"י לא נתפרש מהו שירו, ובתוס' (ד"ה שיר) הביאו ממסכת סופרים שיש שהיו אומרים בו למנצח על השמינית, ושמא זה היה גם שיר הלויים בביהמ"ק), ברכה שהיו מברכים לחיי המלך, (וברש"י בסוכה מבאר שאומרים בו ביום שמיני חג העצרת הזה. ור"ת מפרש שהכונה למה שמזכירים בברכת המזון ובתפילה), אבל לענין תשלומין הוא תשלומין של ראשון, שמי שלא הקריב חגיגה ביו"ט ראשון יכול להקריב כל הרגל ואף ביו"ט אחרון.

ג. ולא לומדים דין פרישה לפני עצרת או לפני ראש השנה, שזה פרישת שבעה ימים ליום אחד כמו יוה"כ, דביום השמיני למילואים הקריבו פר אחד ואיל אחד, ובעצרת מקריבים שני אילים, (לרבי דס"ל שמקריבים איל אחד ביוה"כ ניחא, ולרבי אלעזר ברבי שמעון שמקריבים ביוה"כ שני אילים, מ"מ השני קרב למוספין ורק א' הוא לחובת היום, משא"כ בעצרת שמקריבים שני אילים לחובת היום), וביום השמיני למילואים הקריב אהרן פר ואיל שלו, משא"כ עצרת ור"ה שמקריבים פר ואיל משל ציבור, וכדלהלן.

והנה נחלקו רבי יאשיה ורבי יונתן אם "קח לך" ו"עשה לך" הכונה שיקח ויעשה משלו, או שבא הכתוב לומר כביכול ("אם היה הציבור יכול להתכפר בשל יחיד, וי"מ כאילו יכולים לומר כך, דקשה לומר שהקב"ה קץ בישראל) משלך אני רוצה יותר משלהם, אבל הלקיחה היא משל ציבור, (ור"א מבאר דהא דכתיב "ועשית לך ארון עץ" ומאידך כתיב "ועשו ארון עצי שיטים", כאן בזמן שישאל עושים רצונו של מקום אז נקראת העבודה על שמם, כאן בזמן שאין עושים רצונו של מקום). הגמ" מבארת שלא נחלקו אלא בעלמא, כגון "קח לך סמים" ו"עשה לך שתי חצוצרות כסף", אבל במילואים וביוה"כ לכו"ע יקח משלו, דבמילואים כתיב "ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עיזים וכו' " ואח"כ כתיב "ויאמר ד' אל אהרן קח לך", וביוה"כ כתיב "בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר וכו' והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו".

ולרב אשי לא לומדים דין פרישה לעצרת ור"ה, דבמילואים הקריבו פר לחטאת ואיל לעולה, ובעצרת ור"ה מקריבים שניהם לעולה.

רבינא מתרץ את הקושיות הנ"ל שלומדים עבודה בכהן גדול מעבודה בכהן גדול, אבל שאר המקרים אין עבודתם בכהן גדול. וללישנא בתרא תירץ רבינא שבשאר המקרים זה לא תחילת העבודה באותו מקום, אבל יום הכיפורים זה היה העבודה הראשונה לפני ולפנים, וכן יום השמיני למילואים היתה תחילת העבודה במזבח החיצון, ואף שמשוה שימש כל ז' ימי המילואים, לא הוכשר אלא לשעה ועבד בבגדי לבן, וזה לא נקרא עבודה לגבי עבודת הכהנים.

מקור דין פרישת ז' ימים בכהן השורף את הפרה- לריו"ח אין לזה ילפותא, וזה מעלה בעלמא -שעשו בה מעלות רבות מפני שהקילו לטמא מדעת את הכהן ששורף אותה. ובשם רבי ישמעאל אמר ריו"ח שגם דין זה נלמד מ"כאשר עשה ביום הזה ציוה ד' לעשות לכפר עליכם", לעשות זה מעשה פרה, (גזירה שוה ציוה ציוה, ואף שגם ביוה"כ כתיב ציוה, שם הציוה נאמר אחרי העשיה, ואף שבקרבנות כתיב "צוותו", עדיף ללמוד ציוה ציוה מאשר ציוה צוותו), לכפר אלו מעשי יוה"כ (ולא פרה, דאין כפרה בפרה).

שיטת ריש לקיש בהפרשת כה"ג קודם יוה"כ- לר"ל אין לומדים דין זה מימי המילואים, דא"כ תהיה הפרשה לעיכובא ככל דיני ימי המילואים, וא"כ אף הכה"ג שהיו מתקנים היה צריך הפרשה, ומלשון המשנה מדויק שלא היו מפרשים אותו אלא רק מתקנים אותו, אלא המקור הוא מפרישת משה ו' ימים קודם שעלה לקבל את התורה, דכתיב "ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי" והמילים ששת ימים מיותרים ונכתבו לדרוש שכל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ו' ימים, ולפ"ז א"צ הפרשה לכה"ג אלא ו' ימים, (ותנא דמתני' שמצריך ז' ימים סובר כרבי יהודה בן בתירא שחושש שיטמא מאשתו שתראה דם בשעת ביאה, ובעל נדה טמא ז' ימים ואינו יכול לעבוד במקדש. וא"א להטבילו ביום השביעי או בלילה

וישורף את הפרה בשביעי, דרק טבול יום דרבנן כשר לפרה אבל טבול יום דאורייתא פסול מדרבנן, ויש מ"ד שגם מדאורייתא מותר רק טבול יום דטמא מת ודשורף ולא דבעל נדה. תוד"ה רבי יהודה).

ד. מה היו עושים בימי הפרישה- בזמן הפרשת הכה"ג קודם יוה"כ והכהן השורף את הפרה היו מזים עליהם כל שבעה מכל חטאות שהיו שם (שהיו שומרים בחיל מעט מכל אפר פרה, ו"א שאפר פרה של משה לא כלה), לריו"ח למדו דין זה מימי המילואים, ואף ששם היו מזים דם, נכנסו מים תחת דם (דאינו אלא אסמכתא בעלמא, ועיקר קרא אתא לומר שבכל ז' ימי המילואים יעשו כמו ביום הראשון. תוד"ה נכנסו), ולר"ל שלומדים מסיני ושם לא היתה הזאה (דהא דכתיב "ויקח משה את הדם ויזרוק על העם" זה לא נעשה בשביל טהרה. תוד"ה הזאה), היתה הזאה בכהן משום מעלה בעלמא בפרה כמבואר לעיל, וביום הכיפורים לכבוד כניסה למחנה שכינה. וכתבו התוס' (שם) שבדורות האחרונים גזרו חכמים לאסור הזאה בשבת.

תניא כוותיה דריו"ח שלומדים מימי המילואים, שכמו שבימי המילואים אהרן פרש ז' ימים ושימש יום אחד, ומשה לימדו כל שבעה כדי לחנכו בעבודה, אף לדורות כה"ג פורש שבעה ומשמש יום אחד ושני ת"ח מתלמידיו של משה (לאפוקי צדוקים שהיו משנים לתת את הקטורת על האש בחוץ ואח"כ היו מכניסים) מלומדים אותו כל ז' כדי לחנכו בעבודה, וכן מפרשים ז' ימים את הכהן השורף את הפרה (וכנ"ל ב.).

תניא כוותיה דר"ל שלומדים מסיני, והיינו ריה"ג דלהלן, ורבי יוחנן סובר כר"ע, וממה שרבי אלעזר תלמידו של ריו"ח סובר כר"ע, מבואר שלריה"ג לומדים לדורות ממה שהיה בזמן מתן תורה. תוד"ה תניא.

ד: מחלוקת ר"ע וריה"ג בסדר מתן תורה-

וישכון כבוד ד' על הר סיני- לריה"ג משה עלה ונתכסה ונתקדש בענן אחרי קבלת עשרת הדברות בתחילת מ' יום, ולר"ע מראש חודש שכן כבוד ד' והענן על ההר, ולא היתה שם פרישה כלל, שהרי בימים אלו משה עלה וירד בהשכמה להזהירם על פרישתם מהאשה ועל מצות הגבלה.

ויכסהו הענן- לריה"ג הענן כיסה את משה, ולר"ע הענן כיסה את ההר שהרי משה עלה וירד בימים אלו.

ויקרא אל משה- לר"ע משה וכל ישראל עומדים למתן תורה, ולא בא הכתוב לומר ויקרא אל משה לבדו אלא שחלק כבוד למשה. ולריה"ג היינו למשה לבדו, לרבי נתן הטעם כדי למרק אכילה ושתיה שבמעיו לשומרו כמלאכי השרת ואין ללמוד מכאן חיוב פרישה לשאר הנכנסים למחנה פרישה, ולרבי מתיא בן חרש כדי לאיים עליו שכשהוא לבדו יבין וישים לבבו ליכנס למחנה שכינה באימה, שתהא התורה ניתנת באימה רתת וזיע, דכתיב "עבדו את ד' ביראה וגילו ברעדה" במקום גילה מתן תורה של לוחות דכתיב "פקודי ד' ישרים משמחי לב" שם תהא רעדה.

האם התורה ניתנה בו' סיון או בז' סיון- לריה"ג בו' בחודש ניתנה תורה (-) הדברות) כתנא קמא, וא"כ בהכרח מה שקרא הקב"ה למשה ביום השביעי היה אחר מתן תורה, ולר"ע בז' ניתנה כרבי יוסי, והענן היה כל ז' ימים מראש חודש, ומ"מ אף לריה"ג נמנים ימים אלו בכלל מ' יום שהרי ב"ז בתמוז ירד ונשתברו הלוחות, וכזמן שנתאחר ביום השביעי מלעלות, כך נתעכב מלרדת ב"ז תמוז.

וישמע את הקול מדבר אלי- משה שמע וכל ישראל לא שמעו, ואף לרבי אלעזר דאמר ש"ויקרא אל משה" היינו לכל ישראל זה דווקא בסיני ולא באוהל מועד, ואב"א לשון קריאה הוא לכל ישראל ולשון דיבור הוא רק למשה.

ויבוא משה בתוך הענן – לא היה יכול ליכנס בענן (כמ"ש "ולא יכול משה לבוא וגו' כי שכן עליו הענן"). אלא שתפשו הקב"ה והביאו, וי"א שנעשה לו שביל **בתוך** הענן, וכמו הלשון "**פתוך** הים".

לא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אחרי שקורא לו.

האומר דבר לחבירו אין לאומרו לאחרים אא"כ יאמר לו לך אמור.

ימי המילואים

לעיל נתבאר שלרבי יוחנן לומדים פרישת כה"ג לפני יוה"כ ממה שאהרן ובניו פרשו מבינת בן' ימי המילואים לפני תחילת עבודתם במשכן בא' ניסן. אגב זה נמבארת הגמרא מה ממה שנאמר בימי המילואים הוא לעיכובא (שנתבאר שריו"ח לא לומד ממילואים כיון שא"כ פרישת כה"ג לפני יוה"כ תהיה לעיכובא), ודברים נוספים שנאמרו בימי המילואים.

ה. מה נאמר לעיכובא-

שיטת רבי יוחנן וריש לקיש שכל האמור בפרשת המילואים מעכב, דכתיב "ועשית לאהרן ולבניו **ככה**", ומה שלא כתוב בהאי עניינא בפרשת תצוה אלא בפרשת צו שנאמרה שם העשיה בפועל, כגון נתנית האורים והתומים אל החושן (מדין המילואים, ומה שנאמר בפרשת תצוה זה מדין עשית הבגדים) נלמד מגזירה שוה פתח פתח, וי"א מדכתיב "ושמרתם את משמרת ד' ", וי"א מדכתיב "כי כן צוית".

לרבי חנינא דבר שאינו מעכב לדורות אינו מעכב בימי המילואים.

ונחלקו אמוראים לענין מה נחלקו, לרב יוסף נחלקו לענין סמיכה, דכתיב "וסמך... ונרצה" וכיון שהכפרה היא ע"י זריקת הדם, בהכרח כוונת הכתוב לומר שאף אם לא סמך מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר מן המזבחו וכיפר.

ולרב נחמן ברי יצחק נחלקו לענין תנופה, דכתיב "לתנופה... לכפר" וכיון שהכפרה היא ע"י זריקת הדם, בהכרח כוונת הכתוב שאם לא הניף כאילו לא כיפר וכיפר.

ולרב פפא נחלקו לענין פרישת שבעה, דמבואר ממתני' שאת הכהן שהיו מתקנינם תחתיו לא היו מפרישים.

ולרבינא נחלקו לענין רבוי בגדים (שישמש בשמונה בגדים) ומשיחה של שמן המשחה על ראשו ובין ריסי עיניו, שבעה ימים, דכתיב "שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מובניו", ומשמע דבעינן לבישה ומשיחה ז' ימים, וכתיב "אשר ימשח אותו ואשר ימלא" לרבות אף בלא ז' ימים, ומדאיצטריך קרא למעט משיחה לומדים שלכתחילה צריך משיחה ז' ימים, אי נמי משיחה הוקשה ללבישה דכתיב "למשחה בהם ולמלא בם". ונתינת שיריים והקטרת אימורים לכו"ע אינם מעכבים. תודה' סמיכה.

ה: ביאור לשונות ציווי שנאמרו בשמיני למילואים-

"קחו את המנחה וכו' ואכלוה מצות אצל המזבח כי כן צוית" שיאכלוה נדב ואביהוא **באנינות** אף שקדשים אסורים לאונן ק"ו ממעשר. "ואת שעיר החטאת וכו' אכול תאכלו אותה בקודש **כאשר צויתני**" בשעת מעשה כטראה ששרפו את שעיר החטאת שהוא שעיר ר"ח אמר להם שכיון שלא אירע בו פסול היה לכם לאוכלו בקודש כפי שצויתי אתכם במנחה, שאמרתי לכם שמפי הקב"ה נצטויתי. "ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור וכו' **כאשר ציוה ד' "** ולא מעצמי אני **אומר**, ומשה טעה בדבר שרק על קדשי שעה הותרו לאונן, אבל שעיר ר"ח שהוא קדשי דורות לא.

לא נאמר במפורש בפרשה ענין ה**לבשת המכנסים**, וזה נלמד מדכתיב "נַזַּה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן" וי"ו מוסיף על ענין ראשון. וכן לומדים מפסוק זה להצריך עשירית האיפה שמביא כל כהן אפילו הדייט ביום חינוכו גז"ש זה זה.

ואף קריאת פרשת המילואים כדכתיב "ויאמר משה אל העדה וכו' " מעכבת, דכתיב "זה הדבר אשר ציוה ד'" אפילו דיבור מעכב.

הנכנס למקדש מחוסר בגדים או בלא קידוש ידים ורגלים חייב מיתה אפילו בביאה ריקנית, אבל הנכנס למזבח אינו חייב אלא בנכנס לשמש. תוד"ה להביא.

כיצד הליבשם משה- (ונ"מ למיסבר קראי, ואין הנדון לעתיד לבוא, שהרי אז יבואו אהרן ובניו ומשה). כתנות

ומצנפת אהרן ואח"כ בניו, אבנט י"א בבת אחת והיינו בלא הפסק בין הליבשות, שהלביש לאהרן את כל בגדיו ולא חגר אותו באבנט, ואח"כ הליבש לבניו מכנסים כתנות ומצנפת, ואח"כ נטל את האבנטים וחגר את אהרן ואח"כ את בניו. וי"א שאף בזה אהרן ואח"כ בניו, וכפי שכתוב בעשיה "ויתן עליו את הכתנות ויחגור אותו באבנט וילבש אותו את המעיל וכו', ויקרב את בני אהרן וילבישם כתנות ויחגור אותם באבנט". למ"ד בבת אחת היה אבנט כה"ג שונה מאבנט של כהן הדייט, ששל כה"ג היה "ש משזר ותכלת וארגמן" ונמצא שזה כלאים, דשש הוא פשתן ותכלת זה צמר, ושל כהן הדייט היה של בוץ, ולמ"ד אהרן ואח"כ בניו היו האבנטים שווים.

חשש טומאת הכהן גדול וענייני טומאה

הגמרא חוזרת לבאר הא דאיתא במתני' ב. שהיו מפרישים את הכה"ג מביתו ללשכת פרהדרין, ומבארת מדוע הפרישוהו מאשתו, ומאיך מדוע לא הפרישוהו מבני אדם כדי שלא יטמא בטומאת מת, ואגב זה מבארת הגמרא את המחלוקת אם טומאה הותרה בציבור או שטומאה דחוויה היא בציבור, וכללי רצוי ציץ, ועוד מענייני טומאה, וכדלהלן.

1. טעם הפרשת כה"ג מאשתו ז' ימים ולא הביאה עימו ללשכת פרהדרין, (דבע"כ לא היתה קדושה, דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד וכ"ש שכיהא. רש"י. והתוס' ד"ה מבינו) הקשו שהרי כל הר הבית הוא מחנה לויא, ובעל קרי אינו רשאי להכנס למנחה לויא. ולכן ביארו התוס' שקושיית הגמ' למה לא הפרישוהו למזילה אחת בהר הבית, דמחילות לא נתקדשו), שמא יבעול אותה ואח"כ היא תימצא ספק נדה -שימצא עם על הסדן שקינחה בו ואין ידוע אם כבר בשעת ביאה היה בה דם, ויהא טמא ז' ימים משום בועל נדה, והיה אסור לו לבוא למקדש ביום הכיפורים. והנה לר"ע נדה מטמאה את בועלה למפרע כל מעת לעת כמו שטממאה טהרות מעת לעת, אף כשנמצא הדם "אחר אחר" אחרי הזמן דלהלן, אמנם הכא מפרישין אף לרבנן שמא ימצא הדם ב"חד אחר" בתוך כדי שטרד מהמיטה ותידיח פניה של מטה, (ואם נמצא הדם מיד בשעת יציאת השמש עם טמאים בודאי, וכן בנמצא על שלד, דדרך בנות ישראל לשמש בשני עדים אחד לו ואחד לה, טמאים בודאי, שאין דרך שיצא דם מן האישה). רבי זירא לומד מחשש זה שבוועל נדה טבילתו ביום, דאם טבילתו בלילה נכדה צריך הפרשה ח' ימים, שהרי צריך הערב שמש לאחר הטבילה, ורב שימי מנהרדעא דוחה שאף אם טבילתו בלילה יכולים להפרישו עוד שעה אחת סמוך לשקיעה והאי דקרי ל'י שבעה דמשום ההוא פורתא לא חשיב ל'י ויוכל לטבול כבר בליל ערב יוה"כ, אמנם הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שבוועל נדה טובל ביום.

בעל קרי דינו כנוגע בשרץ (לענין הטומאה שטובל ביום טומאתו וטמא עד הערב, והוא ראשון לטומאה, ולענין זמן הטבילה), ובוועל נדה דינו כטמא מת שטבילתו ביום, וכן לענין טומאת שבעה שבשניהם כתוב בתורה שהם טמאים שבעה ימים והם אב הטומאה, ומ"מ בועל נדה חמור מטמא מת שהוא מטמא משכב ומושב ואפילו עשר מצעות זו ע"ג זו (שטמא מת אינו מטמא אלא מה שנגע) בטומאה קלה **לטמא אוכלין ומשקין** ולי אדם וכלים כשאר כל עושה משכב ומושב כגון זב וזבה נדה ומצורע. וכתבו התוס' (ד"ה שטממא) שכאן חזר בו רש"י ממה שכתב בפסחים ס"ו: שמצורע אינו עושה משכב ומושב לטמא אדם וכלים. וה"ר משה מנטונייז"ו מבאר שהגמ' בפסחים מדברת בימי ספרו שאז אינו עושה משכב ומושב. ועוד כתבו התוס' (ד"ה אלא) שטמא מת חמור מבוועל נדה שטעון הזאה שלישי ושביעי ומטמא כלי מתכות לעשותם אב הטומאה כיצא בו.

1: כל חייבי טבילות כגון זב וזבה מצורע ומצורעת ובוועל נדה וטמא מת טבילתם ביום, ונדה ויולדת טבילתם בלילה.

אם טומאה הותרה בציבור או דחוויה בציבור-

הא שאין מפרישים את הכה"ג מבני אדם שמא יטמא בטומאת מת, לרבא רואים מזה שטומאת המת הותרה בעבודת ציבור, דיום הכיפורים כולו קרבן ציבור, וגם הקרבן שלו דוחה את הטומאה שהרי זמנו קבוע וקרבן ציבור תלוי בו. ולרבינא גם למ"ד דחוויה שעושים מה שאפשר כדי להנמנע מהטומאה, לא חששו לטומאה זו משום דלא שכיחא. וכתבו התוס' (ד"ה אמר) שכאן משמע שרבא סובר שטומאה הותרה בציבור, ובזבחים ל"ג מבואר שאבי רבא סוברים שטומאה דחוויה היא בציבור, ותיריך ר"י שכונת רבא כאן לומר שמשמע שטומאה הותרה בציבור, וליה לא ס"ל הכי. אבל התוס' כתבו שרבא סובר כסתם מתני' שטומאה הותרה בציבור, ובזבחים איירי לענין פסת, דאף שהוא בא באסיפת ציבור והוא נחשב כקרבן ציבור לדחות שבת וטומאה, מ"מ כיון שלא כל הציבור מביאים קרבן אחד בשותפות עדיף לעשותו ע"י טהורים אפילו למ"ד טומאה הותרה בציבור.

לרב נחמן טומאת מת הותרה בציבור, ולרב ששת טומאת מת דחוויה היא בציבור. י"א שנחלקו כשנטמא כל הבית אב אם צריך להביא כהנים מבית אב אחר, אבל באותו בית אב אף לרב נחמן יקריבוהו טהורים, וי"א שאף בזה סובר רב נחמן שיכולים הטמאים להקריבו, דכל טומאת מת בציבור התורה התירה דכתיב לגבי פסח שני "איש כי יהיה טמא לנפש" איש נדה לפסח שני ואין ציבור נדחים, אבל זבים ומצורעים נדות ויולדות שטומאתם יוצא עליו מגופו לא הותרו, ובוועל נדה כנדה.

1. ומודה רב נחמן בדבר ששייריו נאכלים שיש לחזר להקריבו בטהרה כדי שיוכלו לאכול את השיריים, ועל כן אם היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת בידו, אומר ומביאים אחרת תחתיה (ואם אין אחרת מזומנת ישתוק). וכן לרב נחמן הא דאיתא בברייתא שאם היה מקריב מנחת פרים ואילים וכבשים ונטמאת המנחה בידו אומר ומביאים אחרת תחתיה (ואם אין אחרת ישתוק), לא איירי במנחת פרים ואילים וכבשים של חג שהם קרבן ציבור וזמנם קבוע ומנחתם דוחה טומאה, אלא איירי במנחת פר של ציבור שעבדו ע"ז שמביאים עולה **דכיון שלא קבוע זמן לקרבן זה דינו כקרבן יחיד**, (והא דאם אין אחרת ישתוק, אין הטעם משום דטומאה דחוויה בציבור, שהיה פר לא אינו דוחה שבת וטומאה כיון שלא קבוע לו זמן, אלא משום רצוי ציץ על טומאת הקרבן, אבל על טומאת הגוף של הכהנים אין הציץ מרצה. תוד"ה פרים). ואיל היינו אילו של אהרן של יום הכיפורים. דאע"פ שקבוע לו זמן הרי הוא של יחיד (הכא ודאי חשוב קרבן ציבור לדחות שבת וטומאה מיהו לא הותרה אלא דחוי' כיון שיחיד מביאו. ואף שכולם נלמדים מפסוק אחד, ס"ל שמדאורייתא גם הוא מותר, ומדרבנן גזרו שכיון שזה קרבן יחיד יחזור אחר הטהורים, ולמ"ד טומאה דחוויה בציבור, בכלם היא דחוויה מדאורייתא. תוד"ה כיון). וכבשים היינו כבש הבא על העומר, שיש שם שיריים הקרבים לאכילה, והכונה למנתה העומר עצמו שהיא באה עם הכבש, ולא למנחת נסכים שכולה כליל.

והא דתניא שדם שנטמא וזרקו, בשוגג הורצה, במזיד לא הורצה שאף שהציץ מרצה והבעלים מתכפרים ואסור להם להביא קרבן אחר דמדאורייתא זה חולין בעזרה, מ"מ קנסוהו חכמים שלא יהיה הבשר נאכל, ומ"מ רואים מזה שאינו הותרה (דאף שלענין אכילה לכו"ע טומאה לא הותרה בציבור, מ"מ אם נטמא הבשר ולא השיריים, למ"ד טומאה הותרה בציבור שהוא מיקל כ"כ, צריך להתיד את השיריים באכילה. תוד"ה דם), איירי בקרבן יחיד.

והא דתניא שהציץ מרצה על דם בשר וחלב שנטמאו, בשוגג או במזיד (והא דאמר לעיל שבמזיד לא הורצה, הגמ' במנחות שאולת שזה סתירה, ויש שמתרץ שם שהחילוק בין שוגג למזיד הוא רק לענין הטומאה ולא לענין הזריקה, ויש שמתרץ הפוך. אמנם מדאורייתא זה מרצה בכל ענין, והמחלוקת היא האם חכמים ראו להחמיר יותר בטומאה שזה תחילת הפסול וגם לא נתכיון לעשות מצוה, או שחכמים ראו להחמיר יותר בזריקה משום שזה מגונה להקריב לגבוה דבר שאינו טהור. תוד"ה שנטמא) או באונס או ברצון בין ביחיד בין בציבור, ומדבעי ציץ לרצויו שמע מינה לאו התר הוא. (אמנם יחיד אין טומאת הגוף נדחית אצלו, משא"כ בציבור שנדחית ולא ע"י הציץ). צ"ל שהציץ מרצה רק על של יחיד, והא דקתני ציבור הכונה שגם של ציבור כשר אבל שם זה הותרה, או שמדובר בקרבנות ציבור שלא קבוע להם זמן שאין הטומאה נדחית מחמתם, והציץ מרצה עליהם.

1: הגמ' מביאה ברייתא שהציץ מרצה על עוון טומאה שהותרה מכללה בציבור (אבל במיגול (-מחשבת חוץ למקומו) כתיב "לא ירצה", ובנוטר חשישב בשחית לאוכלו חוץ לזמנו כתיב "לא יחשב"). וכתבו התוס' (ד"ה אם) שיש גורסים אפכא, דלמסקנה גם חוץ לזמנו וגם חוץ למקומו נלמדים מהפסוק נאמר בו לא ירצה, ועוד דבכל מקום הגמ' קוראת פיגול למחשבת חוץ לזמנו. ומה שהברייתא מקדימה מחשבת חוץ למקומו למחשבת חוץ לזמנו, אף שבתורה מחשבת חוץ לזמנו קודמת, משום שמחשבת חוץ למקומו קלה יותר שאין בה כרת והותרה בכמה), ומבואר שטומאה הותרה בציבור, דלא כרב ששת. והגמ' תולה דבר זה במחלוקת דלהלן.

האם הציץ מרצה כשאינו על מצח הכה"ג- שיטת ר"ש שהציץ מרצה אף כשאינו על מצח הכה"ג (והוא תלוי בסיקתא יתד- אבל אם נשבר אינו מרצה), דכתיב "והיה על מצחו תמיד לרצון" ואין לומר שתמיד יהיה על מצחו, שהרי הכה"ג כנס לבית הכסא או הולך לישון. אבל לרבי יהודה אין הציץ מרצה אלא כשהוא על מצח הכה"ג, דכתיב "והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עוון הקדשים", (ור"ש לומד מזה שאם הציץ נשבר אינו מרצה דבענין שראוי למצח, ור"י לומד דין זה מו' דמצחו, ור"ש אינו דורש מיתור הו'. ומ"והיה על מצחו" לכו"ע לומדים שמקום הנחת הציץ הוא

על המצח), והא דכתיב "תמיד" היינו שאסור לכה"ג להסיח דעת מהציץ, (וחייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ק"ו מציץ, דבציץ יש רק אזכרה אחת ובתפילין הרבה אזכרות, ואינו ק"ו גמור, דבציץ השם הוא בגלוי, וזה שם של ד' אותיות, ובתפילין רק האות ש של שד"י היא הלכה למשה מסיני. תוד"ה ומה), ור"ש הוכיח כדבריו מכה"ג ביוה"כ בעבודת מפני שאינו נכנס לפני הלפנים בגדייו.
זהב שאין הציץ על מצחו ומרצה (שאף שאינו יכול ללבוש את הציץ, וקרנן ציבור דוחה שטומאה, מ"מ אם נטמא הקרנן ביזו א"צ להביא אחרת אפילו אם יש לו. תוד"ה מכלל), ומבואר שאף קרבנות ציבור טעונים רצוי ציץ דטומאה דחוויה בציבור, ואמר לו ר"י שטומאה הותרה בציבור ויה"כ כולו קרנן ציבור וא"צ ריצוי ציץ, ורב ששת כר"ש.

ה. מספר ההזאות בז' ימי ההפרשה
לכה"ג קודם יוה"כ ולכהן השורף את הפרה- לר"מ היו מזים עליהם מי חטאת בכל יום, לרבי יוסי היו מזים שלישי ושביעי, ולר"ח סגן הכהנים כה"ג שלישי ושביעי ועל הכהן השורף את הפרה היו מזים בכל יום. הגמ' מבארת שלכו"ע שטומאה דחוויה בציבור, דאי הותרה א"צ הזאה כלל לגבי יום הכיפורים (תוד"ה א.), ואין המחלוקת אם טבילה בזמנה מצוה ומזים בכל יום שמא היום זמנה, שהרי רבי יוסי סובר במקום אחר (מי שהיה שם כתוב על בשרו לא ירחץ ולא יסוך, דכתיב 'ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, לא תעשון כן לד' אלוקיכם', ואם נזדמנה לו טבילה של מצוה, לת"ק כורך עליו גמי להגן עליו מפני חוזה שטף המים וטובל, ולרבי יוסי יורד כדרכו וטובל שמא לא ימצא גמי וישהה שיבטלו ליום אחר) שטבילה בזמנה מצוה, דכתיב 'וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ', וכאן רבי יוסי סובר שמשפיקה הזאת שלישי ושביעי, אלא לכו"ע טבילה בזמנה מצוה, אלא שנחלקו אם לומדים בהיקש שגם הזאה בזמנה מצוה, או לא (ויכול להתחיל עם ההזאה אחרי זמן מרובה, ומה שצריך הזאה שלישי ושביעי היינו שלא יקדים, וישהה בין הזאה להזאה ד' ימים), ור"ח סגן הכהנים סובר שאין הזאה בזמנה מצוה, ומ"מ עשו מעלה בכהן השורף את הפרה, וכתבו התוס' (ד"ה דכולי שר"ת פסק שטבילה בזמנה אינה מצוה. עוד כתבו התוס' (ד"ה מהשביעי) שהמ"ד שטבילה בזמנה אינה מצוה לומד מכתוב 'וחטאו ביום הקשיעו' שגם לתרומה צריך הזאה.

הז: והא דאיתא בברייתא שאין בין הפרשת כהן השורף את הפרה לכהן גדול ביום הכיפורים אלא שכה"ג הפרשתו לקדושה להכנס למחנה שכינה, שע"י הבלדות מן הבריות חלה עליו אימה והוא נבדל מקלות ראש ואין ליבנו חז עליו, ומותר ליגעו בו, אבל כהן השורף הפרשתו לטהרה להחמיר בטהרתו מפני שהיו מטמאים אותו באותו יום להוציא מליבם של צדוקים ולכך החמירו בטהרתו שאין נוגעים בו, דין זה הוא או כר"מ או כרבי יוסי, אבל לרבי תנינא סגן הכהנים יש חילוק גם כמה ימים מזים, ולא חשיב שזה פורש ללשכת פרהדרין וזה פורש ללשכה של פני הבירה, דלא חשיב אלא דבר שזה מעלה בזה על פני זה, אי נמי זה הכונה שזה פורש לקדושה, ולשכת פרהדרין היתה בנויה בקודש (דאף אם היתה פתוחה לחול, דלכן מותר לשבת ולישן בה, מ"מ היא בנויה בקודש סימן לעזרה. וי"א שהיתה פתוחה לקודש, ורק דלתה אכילת קדשי קדשים דיבנה בקודש, אבל מותר לשבת ולשכב שם, כדמצינו שטמאים הנכנסים לשם אין חייבים כרת), ולשכת האבן היתה בנויה בהר הבית שאינו קדוש יותר משאר ירושלים רק טהור יותר, שזב ובעל קרי וכל מי שהטומאה יוצאת מגופו אין נכנסים לשם. תוד"ה דא.

כהן השורף את הפרה היו מפרישים אותו ברביעי בשבת כדי שיום ד' תחול בשבת, שהרי בשבת אין מזים דהזאה שבות ואינה דוחה שבת, וביום ד' ג"כ אין מזין, שהרי ודאי אינו היום השלישי לטומאתו שהרי פרש כבר ג' ימים, ואינו היום השביעי שהרי לא הזו עליו בשלישי, אבל שאר הימים הם בספק שלישי או שביעי, אבל כה"ג שהפרשתו תלויה בקביעותא דירחא מפרישים אותו בג' תשרי ואין מזים עליו ברביעי להפרשתו ובשבת, ונמצאת הדאותו בטלה ב' ימים.

לשכת פרהדרין - בתחילה -כל ימי שמעון הצדיק שהאריך ימים נקראת לשכת בלווטי שרים, ואחר שהתחילו לקנות הכהונה בממזון ממלכי בית חשמונאי, והחליפוה כל י"ב חודש מפני שהיו רשעים ולא היו מושלימים שנתם, וכל כהן חדש היה בונה בנין חדש נאה מן הראשון כדי שתהיה קרויה על שמו, שינוי שמה ללשכת פרהדרין פקדי המלך המתחלפים כל שנה.

ט. מה צריך להפריש מדמאי - הנחתומים הלוקחים תבואה מעם הארץ כדי למכור פת בשוק א"צ להפריש אלא תרומת מעשר וחלה, והיא תרומה גדולה מפני שהיו עמי הארץ

מפרישים אותה, ולא מעשר ראשון ומעשר עני דהמוציא מחבירו עליו הראיה ויאמר ללוי ולעני שייבאו ראה שהעם הארץ שמכר לו לא עישר, דמשעה שהפרישו ואין על הפירות שם טבל אין בו אלא ספק גדל ליום ועניים, אבל תרומת מעשר שבתך מעשר ראשון יש איסור ועוון מיתה באכילתה, (וכתבו התוס' (ד"ה מעשר ראשון) דלא דווקא נחתום, אלא אפילו כל אדם מפרישים והם שלו. ומה שלא אמרו שימכרו את התרומת מעשר לכהנים ויטול דמיה, משום שזה דבר מועט (אחד ממאה) וחסמוכרה בזול מפני שאוכליה מועטים דמיה מועטים, לכן תיקנו החכמים שיתננה לכהניה), ומעשר שני ש"עפ שיש בו איסור י"א תוכל לאכול בשערך"ן ואין פסידא לאוכלו בירושלים, לא הטריחום חכמים, מפני שהפרהדרין חייבום למכור בזול וסמכו על מה שרוב עמי הארץ מעשרים, ואיירי בנחתום חבר, ומתוך שהוא רגיל למכור כל שעה הקילו עליו, אבל שאר בני אדם צריכים להעלות מעשר שני של דמאי לירושלים, ומעשר ראשון ומעשר עני מפרישים ולא נותנים. וכתבו התוס' (ד"ה תנן) שבירושמי מקשים שכאן מבואר שהנחתום מפריש, ובמסכת דמאי מבואר שהלוקח צריך להפריש, ויש מבארים שכאן מדובר בנחתום עם הארץ ששוכר גבל חבר לעשות חלתו בטהרה, שסומכים עליו שתיקנה, (אמנם חבר הלוקח מהם שלא שייך בו טעמא דפרהדרין מפריש מעשר שני ומעלהו אואוכלו בירושלים), ובדמאי מדובר בנחתום עם הארץ. ויש מבארים שהמוכר במידה דקה המוכר צריך להפריש, אבל המוכר במידה גסה הלוקח צריך להפריש. עוד כתבו התוס' שאין מוסרים לעם הארץ לא ודאי טבל ולא דמאי.

מנין לכהנים הגדולים שהיו - כתיב "וראת ד' תוסיף ימים" זה מקדש ראשון שהיה ת"י שנים והיו בו י"ח כהנים גדולים, "ושנות רשעים תקצרנה" זה מקדש שני שהיה ת"כ שנים והיו בו יותר משלש מאות כהנים גדולים, צא מהם מ' לשמעון הצדיק, פ' ליוחנן כה"ג, וי' לישמעאל בן פאגי, וי"א לר"א בן חרוסם, נמצא ששאר הכה"ג לא השלימו שנתם. ריב"א (תוד"ה ולא) גורס שהיו ביות ראשון ח' כהנים, כמפורט בדברי הימים (עזריה אמריה אחיטוב צדיק שלום חלקיה עזריה שריה ויהוצדק), והתוס' מקיימים הגירסה י"ח ומבארים שהיו ט' כהנים גדולים, וכונת הגמ' שגם אם נצרך את סגניהם, ש"א שבמשך השנים לא כיהנו אף כיפור אחד משום אונס של הכה"ג, מ"מ היו רק י"ח, ואילו בבית שני היו אם מסתמא הסגן לא כיהן תחת הכה"ג כיון שכיהן רק יו"כ אחד, מ"מ היו קרוב לג' מאות. אי נמי בבית ראשון מונה מפנחס ואילך שניתנה הכהונה לו ולזרעו אחריו, ונוספו אלעזר פנחס אבישוע בקי עזי זרחיה מריות עמריה אחיטוב צדוק אחימנץ עזריה יוחנן, ושריה אינו בכלל לפי שגלה בגלות כינה ולא שימש כל ימיו, וי"מ שהיה רק עזריה אחד בימי עזריהו, וקראת על שמו מפני שפטר נפש על עבודת המקדש כשנבא עזריהו ולשורת וחיוף אצלו ובספרי איתא שבבית שני היו פ' (וי"א פ"א וי"א פ"ב וי"א פ"ג) כהנים גדולים, וצ"ל דלא חשיב אלא כהנים שיצאו מפנחס.

חורבן שילה היה מופני גילוי עריות של בני עלי, (ואע"פ שלא חטאו בפועל אלא ששהו קיני יולדות מפני שהיו בעלי גאות והיו מתרשלים בהקרבתם, והנשים היו ממתניות עד שיקריבום ומשתהות מלחזור לבעליהן ונתבטלו מפריה ורביה, מ"מ הכתוב מעלה כאילו שכבו), ומפני בזיון קדשים, שהיו לוקחים מהקרבנות לפני הקטרת האמורים.

חורבן בית המקדש

טז: מקדש ראשון חרב מפני עבודה זרה (דכתיב "קצר המצע מהשתרע" -מהשתרר עליו שני רעים) גילוי עריות (כדמצינו שבנות ציון הלכו בצורה שהכניסה יצר הרע בבחורי ישראל) ושפיכות דמים (דכתיב "וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד"), והיו רשעים אלא שתלו בטחונם בקב"ה, והקב"ה הביא עליהם ג' גזירות כנגד ג' עבירות, כדכתיב "לכן בגללכם ציון שדה תיחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער".

מקדש שני היו עוסקים בתורה ומצוות וגמ"ח וחרב מפני שנאת חינם, ללמדך ששקולה שנאת חינם כנגד ג' עבירות. ומה שמצינו שגם במקדש ראשון היה שנאת חינם, היינו בנשיאי ישראל.

ראשונים שנתגלה עוונם שלא היו מסתירים פשעיהם נתגלה קיצם 'לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם', אחרונים שלא נתגלה עוונם שבני מקדש שני היו רשעים בסתר לא נתגלה קיצם.

רבי יוחנן אמר שטובה ציפורנם של ראשונים מכריסם של אחרונים, אמר לו ריש לקיש שאחרונים עדיפי שעוסקים בתורה למרות שעבוד המלכויות, אמר לו רבי יוחנן בירה (- בית המקדש) תוכיח שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים, וכן אמר רבי אלעזר.

ריש לקיש לא היה מדבר אפילו עם רבי אלעזר מרא דארעא דישראל ורק אם ר"א היה מתחיל לדבר איתו הוא היה

משיב (תוד"ה רבי אלעזר), שמי שר"ל היה מדבר איתו היו נותנים לו עיסקה בלי עדים, אבל עם זעירי היה מדבר.

משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל ועדיין היו משתמשים בבת קול.

במקדש שני לא שרתה שכינה, י"מ משום שלא כולם עלו, וי"מ שגם אם כולם היו עולים לא היתה שורה שכינה, משום דפרסאי מבני יפת הם והם בנו את בית המקדש השני ואין השכינה שורה אלא על בית שנבנה ע"י זרעו של שם.

יז: הגמ' מבארת המקומות שהזכירה תורה בזרעו של נח.

אחימן ששי ותלמי ילידי הענק - אחימן הוא המיומן שבאחים, ששי (מלשון השאת והשבר) עושה את הארץ כשחיותות ע"י פסיעותיו, תלמי עושה את הארץ תלמים תלמים כשורות המחרישה. אחימן בנה את ענת, וששי בנה את אלוש, ותלמי בנה את תלבוש. ילידי הענק היינו שמעניקים את החמה בקומתם, שנאה שצוארם נוקב ועולה בחלון הרוקע.

עתידה רומי שתיפול ביד פרס, וי"א עתידה פרס שתיפול ביד רומי, מפני שסתרו בתי כנסיות, ועוד גזירת מלך היא שיפלו הבונים ביד הסותרים, דאין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי הרשעה בכל העולם ט' חודשים.

דיני מזוזה

הגמ' ממשיכה לעסוק בלשכת פרהדרין שלשם היו מפרישים את הכהן גדול ז' ימים קודם יוה"כ, ומבארת האם מה שהכה"ג היה דר בה זה מחייב אותה במזוזה, שהרי חיוב מזוזה הוא רק בבית דירה. אגב זה מבארת הגמרא אלו מקומות נחשבים בית דירה והם חייבים במזוזה, ואלו מקומות פטורים ממזוזה מחמת שאינם בית דירה או מטעם אחר, וכן מתבארים עוד מדיני מזוזה.

מזוזה בלשכות שבמקדש - כל הלשכות שהיו במקדש לשומרי הבית לא היה להם מזוזות, ולשכת פרהדרין, לחכמים היתה חייבת במזוזה מפני שהיה בה בית דירה לכהן גדול, ולרבי יהודה היו עוד לשכות שהיה בהם בית דירה ולא היה להם מזוזה, ובלשכת פרהדרין היתה מזוזה משום גזירה שמא יאמרו שהכהן גדול חבוש בבית האסורים. ולא חשיב לשכת בית האבן שהיה שם בית דירה לכהן השורף את הפרה, כיון שהיתה בנויה בהר הבית ולא בקודש, אי נמי כיון שרק פעם כ כמה שנים היה דר שם לא חשיב דירה. תוד"ה חוץ.

יז: לרבה טעם הפטור לר"י משום דכל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים אינו קרוי בית (ומ"מ קרוי בית חורף או בית קיץ). לאביי לא נחלקו באותם ימים שחייבת במזוזה, ונחלקו בשאר ימים אם חייבת משום גזירה, ולרבה בשאר ימים לכ"ע פטורה, נחלקו אם דירה בע"כ שמה דירה, ולר"י אין שמה דירה ומדרבנן קובעים שם שלא יאמרו כה"ג חבוש בבית האסורים.

לר' יהודה סוכה בתח הסוכות חייבת בעירוב (שאם היא פתוחה לחצר שיש בה עוד דירות ולא עירבה עמהם היא אוסרת עליהם) ובמזוזה ובמעשר מדאורייתא (דא"א לחייב מעשר מדרבנן, שמא יבואו להפריש מן החיוב על הפטור או מן הפטור על החיוב, ואין הטבל מתחייב במעשר מלאכול ממנו אכילת עראי עד שיראה פני הבית, דכתיב "בערתי הקודש מן הבית"), וחכמים פוטרים. אביי רצה לבאר שבימי הסוכות חייבת לכו"ע ונחלקו בשאר ימות השנה אם גוזרים אטו סוכות או לא, ורבא דוחה דלהדיא קתני שהמחלוקת היא בימי החג, ולכן אומר רבא שבשאר ימות השנה פטורה לכו"ע, ונחלקו בימי החג, דר"י לטעמיה דסוכה דירת קבע בעינן וסוכה הגבוהה מכ' אמה כשרה אע"פ ש"א לא לעשותה אלא במחיצות של קבע, ולכן היא נחשבת בית גם לענין מזוזה, ולחכמים דירת עראי בעינן.

מה שנתבאר לעיל זו שיטת רש"י, אבל שיטת התוס' (ד"ה רבנן, השני) שרבנן מחייבים גם סוכה בימי החג מן התורה, אבל בשאר ימים לא גוזרים לא בסוכה ולא בלשכות שבמקדש, ולר"י סוכה ולשכות פטורים מן התורה גם כשיושבים בהם, וגזרו חכמים לחייבם שמא יאמרו שיושבים בבית האסורים, שהו גנאי ובזוי מצוה כאלו הקב"ה מטריח על ישראל וחובשם בבית האסורים, וכן לענין מעשר חיוב מדרבנן בין בחג בין בשאר ימות השנה, ולא חוששים שפירשו מן החיוב על הפטור, כיון שכולם יודעים שזה מדרבנן כיון שזה חייב כל השנה.

היכן מצינו חיוב מעשר מדרבנן - בסוגין מבואר שאין לחייב מעשר מדרבנן במקום שאינו דירה, שמא יבוא להפריש מן החיוב על הפטור או איפכא, וכתבו התוס' (ד"ה דילמא) שמה שמצינו חיוב מעשר מדרבנן כמון בלוקח מעם הארץ, כיון שאין מפריש תרומה גדולה,

ימערש ראשון ועני מפרשי שם שלו, ממיילא יש הכר שזה חיוב מזרנגן, ובמכנסים שיבולים לעשות עיסת האם הכר שיכול לאכול עראי בלא מעשר, ומה שתיקנו בלוקח מן הנכרי למ"ד יש קנין לנכרי להפקיע מיד מעשרו, וכן בשל חו"ל היו מפורשים עד שבאו הרובים וביטלוהו, בשל נכרי וחו"ל אין לחשוש לטעותו, ובעצין שאינו נקוב אם נאמר לו שיחזור ויתרום הוא ישמע לנו.

י"א, בכל השערים שבעזרה לא היתה מזוזה, מלבד שער נקנור מפני לשכת פרהדרין, לרבנן ניחא, ולר"י י"ל דכולה חדא גזירה.

אלו שערים חייבים במזוזה - שערי בתים, חצרות, מדינות כגון מדינה המוקפת הרים ועירות ואין יוצאים ממנה אלא דרך שערים, ועעירות, חייבים במזוזה, דכתיב "ובשעריך", ואם נעשו השערים לחזק את הבנין שמעליהם פטורים, אבל אם יש בהם בית דירה לשומר חייבים, ובשערי מחוזא שרוב בני העיר ישראל לא עשו מזוזה משום סכנה שמא יאמר המלך שעשו לו כשפים בשערי העיר, שאף ששלוחי מצוה אינם ניוזקים, היכא דקביע הזיקא שאני.

בדיקת המזוזות - מזוזות יחיד נבדקת שמא נרקבה או נגנבה ב' פעמים בשבע שנים, ושל רבים שבשערי חצרות מדינות ועירות ב' פעמים ביובל, דכל דבר של רבים אין להטריח עליו הרבה, שאם תטריח כל אחד יאמר שחבריו עשו.

מקומות שאינם בית דירה - בית התבן, בית הבקר, בית העצים, בית האוצרות של יין ושמן ותבואה, ואין אדם דר שם, נחלקו בזה תנאים אם פטור דכתיב "ביתך" -המיוחד לך, או שחייב. לרב כהנא נחלקו בסתם אבל אם הנשים מתקשטות שם חייבים, ולרב יהודה בסתם לכו"ע פטור ונחלקו כשהנשים מתקשטות שם, ואם הנשים רוחצות שם פטור לכו"ע אף לרב כהנא, וכן פטור בבית הכסא הבורסקי המרחץ והטבילה, דכתיב "בית" – העשוי לתשמישי כבוד, ואלו אינם עשויים לתשמישי כבוד, ואף מרחץ דיחיד דלא נפיש זוהמיה פטור, הגמ' מביאה ברייתא בה מבואר שרפת ולולים ומתבן ואוצרות יין ושמן בסתמא חייב, ודלא כרב יהודה.

י"א: בית שער (-בית קטן שעושים לפני שער החצר, וכולם עושים אותו קפדנריא) **אכסדרא** (-פרוזדור שלפני הבתים) **ומרפסת** (-) מקום ארוך הבניו לפני בתים בקומה השניה ודרך שם עולים לבתים), פטורים ממזוזה, דכתיב "בית" -המיוחד לדירה, ואלו אינם מיוחדים לדירה. והקשו התוס' (ד"ה יכול) שבמנחות מבואר שבית שער אכסדרה ומרפסת חייבים במזוזה, ותיצו שמדרבנן חייבים. אי נמי הכא מייירי בבית שער של אכסדרה ובית שער של מרפסת. והר"ף תירף דהתם איירי בפתוחים לבית.

הר הבית הלשכות והעזרות פטורים ממזוזה, דכתיב "בית" -של חול, ואלו הם קודש.

שער עגול - שער המדי (-העשוי ככיפה) ר"מ מחייבו במזוזה, וחכמים פוטרים מפני שכל עיגול בחלקו העליון אינו רחב ד' טפחים, ומפרש אביו שאם אין ברגלה גובה ג' שנתמעט ורחבה קודם שיגיבה גובהה ג' או שאין השער גבוה י' לכו"ע פטור ממזוזה, דכל פחות מג' הוי כארעא סמיכתא, ואין על זה שם פתח אפילו לר"מ לומר חוקקין להשלים, ונחלקו היכא שיש ברגלה ג' ברוחב ד' וגבוהה י' ואין ברחבה למעלה בתוך י' רוחב ד', ויש בה כדי לחוק ולהשלימה לד' שאין החומה בנויה בעובי שה ומתעגלת לפי העיגול הפנימי, אלא היא רחבה בריבוע, ונחלקו אי אמרינן חוקקין להשלים. והא דמבואר בשבת ז' שהזורק חפץ בשבת למעלה מ' טפחים והחפץ נח בחור למעלה מ'ט, זה תלוי במחלוקת ר"מ ורבנן, צ"ל דאיירי התם שהחור ד' מפנים, דבלא זה מבואר כאן שלא אומרים חוקקים להשלים. (תרו"ה הכל). והא דמבואר שם שבית שאין תוכו גבוה י"ט אין תטלטלין בתוכו, איתאי לכו"ע, דכיון שאין גבוה י"ט בשום מקום, לכו"ע לא אומרים חוקקין להשלים.

שער שאינו מקורה או שאינו גבוה י' טפחים פטור ממזוזה.

בית השותפין ובית האשה חייבים במזוזה, ולא ילפינן לפטור ממזוזה מדכתיב "ביתך" -ולא ביתה ולא בתיהם, דכתיב "למען ירבו ימיכם" דמשמע שכל מי שחפץ בחיים חייב וגם נשים ושותפים רוצים חיים, אלא לומדים מ"ביתך" לקבוע המזוזה בצד ימין לכניסתו לבית שזה דרך ביאתו, דדרך לעקור רגל ימין בתחילה.

בית הכנסת - אם יש בו בית דירה לחזן הכנסת חייב במזוזה, ואם אין בו בית דירה, ר"מ מחייב, וחכמים פוטרים. וכתבו התוס' (ד"ה שאין) שמשמע כאן שלהלכה בית הכנסת שאין בו בית

דירה פטור ממזוזה, ומסתמא הלכה כרבנן, והא אדיתא במנחות ל"ג שבפכתא שהיה רב הונא נכנס היתה שם מזוזה, היה זה פתח הבית שדרבו היה נכנס לבית המדרש. ובירושלמי משמע שאצל רבי חנינא היתה מזוזה בבית המדרש עצמו, וצ"ל שהיה זה בית מדרש שלו עצמו ולא של רבים.

טומאת נגעים

נתבאר לעיל שיש מחלוקת אם בית הכנסת חייב במזוזה, הגמרא דנה אם מחלוקת זו היא גם לענין אם יש טומאת נגעים בבית הכנסת, או לא, ואגב זה מבארת הגמרא האם יש טומאת נגעים בירושלים, שזה תלוי אם ירושלים נתחלקה לשבטים או שהיא של כל ישראל.

איתא בברייתא שבית הכנסת ובית השותפין ובית האשה מטמאים בנגעים, ולא לומדים שאינם מטמאים בנגעים מדכתיב "ובא אשר לו הבית" -ולא לה ולא להם, דכתיב "בבית ארץ אחוזתכם", והא דכתיב "לו" היינו שמי שאינו רוצה להשאיל כליו לאחרים הקב"ה מפרסם כליו ברבים, כלומר שהנגעים באים לצרות עין. ובברייתא אחרת מבואר שלומדים מ"לו" שבתי כנסיות ומדרשות אינם מטמאים בנגעים. והגמ' תולה מחלוקת זו במחלוקת ר"מ ורבנן אם בית הכנסת חייב במזוזה או לא, או דאף לרבנן הוא מטמא בנגעים אם יש בו בית דירה לחזן. הגמרא מנסה לומר שיש חילוק בין בתי כנסיות דכרכים שכיון שזה מקום שווקים מתקבצים שם אנשים מהרבה מקומות להתפלל, ואין להם בעלים מיוחדים, לבתי כנסיות דכפרים שכל בעליו ניכרים והרי הוא כבית השותפין. והגמ' דוחה שבית הכנסת שבכפרים ג"כ אינו מטמא בנגעים, דאין טומאת נגעים אלא בבית המיוחד לאדם מסוים, וכמו שמצינו בברייתא שאין טומאת נגעים אלא אחרי כיבוש וחלוקה לשבטים ולבית אבות וכל אחד מכיר את שלו, דכתיב "לאחוזה", אבל אם אין אחד מכיר את שלו לא חשיב מיוחד לו ואינו מטמא בנגעים, דכתיב "אשר לו הבית".

י"ב. טומאת נגעים בירושלים - לת"ק אין ירושלים מטמאה בנגעים דכתיב "אחוזתכם", ולרבי יהודה ירושלים מטמאה בנגעים, אבל מקום המקדש אינו מטמא כששקנה דוד את הגורן מארונה היבوسی גבה את הכסף מכל שבת ושבת. הגמרא מוכיחה שבתי כנסיות דכרכים ג"כ מטמאים בנגעים, וצ"ל שכוונת ר"י לכל מקום מקודש, ומחלוקתם היא אם ירושלים נתחלקה לשבטים (וכדלהלן). ולפי ההו"א שכוונת ר"י דווקא למקום המקדש, סובר ת"ק שכל ירושלים אינה מטמאה בנגעים, מפני שהיא קדושה לאכילת קדשים קלים ומעשר שני, וכיון שהיא מיוחדת לקדשי גבוה לא חשיב "אחוזתכם", ור"י סובר שרק מקום מקדש שהוא מתנה שכינה לאכילת קדשי קדשים אינו מטמא, אבל ירושלים מטמאה, וכ"ש בתי כנסיות ומדרשות. תוד"ה במאי.

מחלוקת אם ירושלים נתחלקה לשבטים - איתא בברייתא שהר הבית השטח שאינו בנוי בצד מזרח, והלשכות, והעזרות עזרת נשים ועזרת ישראל, וי"א אמה של מקום דריסת רגלי הכהנים הלחן מרגלי ישראל ששם היה המזבח מתחיל, היו בחלקו של יהודה, ומשם לצד מערב והיינו האולם וההיכל וקודש הקדשים היו בחלקו של בנימין, ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה לתוך חלקו של בנימין ובה היה המזבח בנוי, ובנימין הצדיק היה מצטער עליה ורוצה לבלעה בכל יום, לפיכך זכה ונעשה אושפיוזן לגבורה שיהיה הארון נתון בחלקו. ומבואר מברייתא זו שירושלים נתחלקה לשבטים, אמנם בברייתא אחרת איתא שאין משכירים בתים בירושלים, מפני שאינה שלהם, ולר"א בר צדוק אף את המיטות אין משכירים, (אבל היו נוטלים בכוח את עורות הקדשים של שלמי הגיגה ושמוחה, דאורח ארעא להשאיר באכסניא כלי חרס ועור הבהמה), ומבואר שירושלים לא נתחלקה לשבטים. וכתבו התוס' (ד"ה ירושלים) שלמ"ד ירושלים נתחלקה לשבטים לא היה יסוד בקרן דרומית מרחית מפני שזה היה בחלקו של יהודה, ולמ"ד לא נתחלקה ירושלים לשבטים צ"ל הכי גמריי לא לעשות בקרן זו יסוד.

דיני הכנת כה"ג חילופי ודיני בגדי כהונה

נתבאר במתני' ב. שאחד מהדרבים שהיו מכינים לפני יוה"כ הוא כהן גדול אחר למקרה שיארע פסול בכהן גדול. הגמרא מבארת כיצד היה כה"ג זה מתחנך לעבודה, ומה היה דינו כשחזור הראשון והוכשר. כמו כן מבארת הגמרא ממה היה עשוי האבנט, והאם מותר לחזור ולהשתמש בבגדים שלבש הכה"ג ביוה"כ.

חינוך הכה"ג החילופי - לפני יוה"כ היו מתקנינם כהן גדול חילופי, שמא יארע פסול לכה"ג. ואם נטמא הכה"ג קודם

תמיד של שחר, חינוכו של השני הוא ע"י לבישת ח' בגדים בהקרבת התמיד, ועי"ז הוא מוחזן לכהונה גדולה לפני עבודת יוה"כ, ואם נטמא לאחר הקרבת התמיד של עבודת יוה"כ לובש ד' בגדים ככהן הדיוט, חונכים אותו ע"י האבנט שהוא של בוץ דכתיב "ובאבנט בד יחגור", ואינו של כלאים ככהן הדיוט למ"ד ששל כהן הדיוט של כלאים כמו של כה"ג כל השנה דכתיב "זאת האבנט שש משזר ותכלת", ולמ"ד שכהן הדיוט לובש כל השנה אבנט של בוץ, קודם תחילת עבודת היום לובש ח' בגדים ומהפך במזבח החיצון אחד מאברי התמיד **בצינורא** שזה נחשב עבודה כיון שאותו אבר ממנה להתעכל מחמת הפיכה זו, וכדמצינו שזה עבודה שזר חייב עליה מיתה משום "והזר הקרב יומת". שיטת רב פפא שעבודתו מחנכתו, שכיון שעבודת יוה"כ אינה כשרה אלא בכה"ג, ממיילא מה שהוא עושה עבודה זו זה החינוך לכהונה גדולה, כדמצינו שכלים שעשה משה משיחתו מחנכתו כדכתיב "וימשחם ויקדש אותם", והכלים שנעשו בשאר הדורות לא נמשחו דכתיב "אותם", עבודתם מחנכתו.

י"ב: ממה היה עשוי האבנט - אבנט כה"ג ביוה"כ היה של בוץ, ובשאר ימות השנה היה של כלאים. ואבנט של כהן הדיוט, לרבי היה של כלאים, ולר"א ברבי שמעון ור' דוסא היה של בוץ. דעת ריב"א שכיון שבכהן גדול כתוב מצנפת ובכהן הדיוט כתוב מגבעות, של כה"ג היתה קצרה, שהיה צריך להניח תפילין וציץ, ושל הדיו היתה רחבה, שלא היה צריך להניח ציץ. וכתבו התוס' (ד"ה אלא) שאע"פ שיש בזה שנינו בין כה"ג להדיוט, כיון ששניהם מניין אחד לא החשיבה הגמרא דבר זה לחילוק ביניהם, וכן אינו נחשב חינוך לכה"ג ללבוש את המצנפת.

לר' יהודה תרומת הדשן צריכה כתונת ומכנסים דכתיב "ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש", ומדכתיב "ילבש" לומדים לרבות אבנט ומצנפת מפני שעבודה היא.

האם מותר לחזור ולהשתמש בבגדי הכה"ג - לרבי דוסא לומדים מ"ילבש" שבגדי כה"ג ביוה"כ כשרים לכהן הדיוט ואינם טעונים גניזה, ו"והניחם שם" היינו שלא ישתמש בהם כה"ג ביו"כ אחר. ולרבי אבנטו של כה"ג שהוא של בוץ שונה מאבנטו של כהן הדיוט שהוא של כלאים, ועוד דאין להשתמש לקדושה קלה בבגדים שהשתמשו בהם לקדושה חמורה, אלא לומדים מ"ילבש" לרבות את השחקים שהם כשרים לעבודה (אע"פ שבגדים מטושטשים או קרועים פסולים, ולא אמרינן דכיון דכתיב "לכבוד ולתפארת" ואין עניות במקום עשירות יפסלו, תוד"ה ילבש). י"א דווקא שחקים, אבל בגדים שלא נשחקו פסולים לתרומת הדשן כדאמרינן לגבי הוצאת הדשן (כ"ג:) שבגדים שבישב בהם קדיירה לרבו לא ימוזג בהם כוס לרבו, ואין נראה להשי"י, דווקא בהוצאת הדשן הבגדים מתלכלכים, משא"כ תרומת הדשן שאינו אלא מחתה ליום. וללומדים מ"והניחם שם" שהם טעונים גניזה.

כה"ג שנפסל ומינו אחר תחתיו וחזר והוכשר ראשון חוזר לעבודתו, והשני לר"מ כל מצוות כה"ג עליו שאסור בפריעה ופרימה ולהטמא לקרובים ואסור באלמנה ומשמש בשמונה בגדים, ולרבי יוסי אינו ראוי להיות כהן הדיוט דמעלין בקודש ואין מורדיין, וממיילא אינו משמש בד' בגדים, ובדיעבד נמי פסול דהוי ליה מחוסר בגדים, ואינו משמש בכהונה גדולה בשמונה בגדים משום איבה, ואם עבר ועבד עבודתו כשרה דהא כהן גדול הוא, ואם מת ראשון השני חוזר לעבודתו לכהונה גדולה, ולא חיישינן שיציפה מתי ימות הראשון. וכתבו התוס' (ד"ה כהן) שאף שמן הדין הוא כה"ג, מ"מ איצטריך לטעמא דמעלין בקודש ואי מורדיין, דכה"ג מתמנה בפה ומסתלק בפה, ומסתבר שהדבר תלוי במלך ובאחיו הכהנים. והלכה כרב יוסי, ואינו הלכתא למשיחא, דיש בזה נ"מ שפרנס הממונה על הציבור שעבר מחמת אונס, כשניעבור האונס חוזר לשררותו, וגם נהגים כבוד בשני. ורבי' חיים כהן מבאר שהגמ' פוסקת הלכתא למשיחא, ורק בדבר שזה לא שכיה מחמת שזה עבירה הגמ' שואלת הילכתא למשיחא. תוד"ה הלכה.

התקנת אשה לכה"ג שמא תמות אשתו

כתיב "וכפר בעדו ובעד ביתו" והיינו שהכה"ג מכפר בהקרבת הפר גם בעד אשתו. ונחלקו ר"י והכימים אם מטעם זה מתקנינם אשה לכה"ג שמו תמות אשתו, או שאין חוששים לזה, ולהלן תבואר מחלוקתם, וכן יבאר אין היה הכה"ג מקדש אשה זו באופן שלא יהיו לו ב' נשים.

י"ג לרבי יהודה מתקנינם לכה"ג אשה אחרת תחתיו לפני יוה"כ, שמא תמות אשתו, וכתיב "וכפר בעדו ובעד ביתו". ולרבנן אין מתקנינים, ואף שמתקנינים לו כהן אחר תחתיו, לטומאה ע"י קרי או תזות צינוא מפי עם הארץ חיישינן, אבל

למיתת לא חיישינן, ואמרו חכמים לר"י דא"כ יש לחוש אף למיתת השניה, ור"י סובר שלמיתת אחת חוששים ולא לשתים, ובאמת לחכמים אין לחוש אף לטומאה, דכהן גדול זרין הוא ונשמר מן הטומאה, דאי חיישינן א"כ אין לדבר סוף, וכו"מ ממנים כהן אחר כדי שיזדרז יותר.

כיצד היה הכה"ג מקדש את האשה השניה - הגמ' דנה בדעת ר"י שמתקנינים לו אשה אחרת תחתיו שמא תמות אשתו ובעינן "וכיפר בעדו ובעדו ביתו" אין מקיימים דין זה, שהרי צריך גם לקדשה וגם לכונסה דאי לאו הכי לא חשיבא ביתו, וא"כ יש לו ב' נשים, ו"ביתו" אמר רחמנא ולא ב' בתים. והגמ' אומרת כמה אופנים שנותן גט בתנאי, והגמ' דוחה אפשרויות אלו, ויש עוד דחיות רבות לאפשרויות דלהלן, והגמ' אומרת רק אחת מהדחיות לכל אפשרות, (אם יתן גט לראשונה ע"מ שתמותי ביה"כ, שאם תמות יחול הגט למפרע, וכו"מ שאם מותה באמצע העבודה, לא היה עד שמתה שני בתים. תוד"ה על מנת שתמותי), ואם תמות רק השניה תישאר הראשונה אשתו, א"כ אם לא מתה יש לו ב' בתים. ואם יתן גט ע"מ שלא תמות שאם לא תמות יחול הגט למפרע, שמא תמות הראשונה ונמצא שאין לו אשה כלל, ואם יתן גט ע"מ שתמות אחת מהם, שמא אף אחת לא תמות ויש לו ב' בתים, ואם מתה אחת אין לו אשה כלל (תוד"ה על מנת שתמות), וכן לא חל הגט כיון שאין זה כריתות, (כמו שהנותן גט ע"מ שלא תשתה יין כל ימי חייו או חייה לא הוי גט, ורק אם תלה בחיי פלוני הוי גט ויכולה להנשא לאחר אחרי מיתת אותו פלוני, וגם בחיי אותו פלוני אם לקלקלה אין חיוב אשת איש, דאינו אלא חשש שמא תשתה בחיי פלוני. וכתבו התוס' ד"ה כל) שלמסקנת הגמ' גיטין פ"ג: אם תלה בחייו הרי זה כריתות, ורק אם תלה בחייה אינו כריתות, דכל תנאי שקיים התנאי יהיה רק במיתתה ואז יחול הגט, אף זה כריתות). ואם יתן גט לשניה ע"מ שלא תמות הראשונה, שמא תמות הראשונה באמצע העבודה ויתברר למפרע שאין הגט גט ועבד עם שני בתים. ואם יתן גט לשניה ע"מ שתמות הראשונה (באמצע העבודה, יחד עם התנאי ע"מ שלא תמות הראשונה. תוד"ה אלא), שמא תמות הראשונה ונמצא שאין לו אשה). והגמ' מסיקה שנותן גט לשניה ע"מ שלא תמות הראשונה, ולראשונה נותן גט ע"מ שהוא יכנס לבית הכנסת ביום הכיפורים, (ולא יתלה בה אם לא תיכנס, שמא היא לא תכנס ונמצא שגם היא מגורשת), ואם רואה שהיא עומדת למות הוא נכנס לבית הכנסת וחל הגט למפרע, ואין חוששים שהוא לא יכנס, דכהנים זריזים הם, וכ"ש כה"ג. (תוד"ה אלא). דעת הירושלמי שלא היה מקדש את האשה השניה לפני יו"כ, אלא יחדו אותה שאם תמות אשתו הראשונה הוא יקדש אותה ביו"כ, ואף שנמצא כקונה קנין בשבת, אין שבות במקדש וזה צורך העבודה. תודה לחדא.

רב אסי וי"א רב עירא מקשים א"כ ביבום אם יש למת שתי נשים לא יתייבמו דהא כתיב 'בית', והגמ' מתרצת דאופן זה נתרבה מדכתיב ב"פ 'במתו'. ורבינא וי"א רב שרביא מקשים שא"כ ארוסה לא תתייבם דהא אמרת דכל כמה דלא נניס לאו ביתו הוא, והגמ' מתרצת שמרבים ארוסה מדכתיב "החוצה".

קידושין ונישואין בשבת - איתא בירושלמי שבתולה שנכנסה לחופה מבעוד יום מותר לבוא עליה בשבת, דמשעה שנכנסה לחופה קנאה כלל דבר, אבל אלמנה שאין לה חופה ואינה נקנית לבעלה יוורשה וליטמא לה ולהפר נדריה אלא ע"י ביאה, צריך לבוא עליה מבעוד יום שלא יהא קנונה קנין בשבת, ויותר נראה שאף לאלמנה יש חופה קודם ביאה והיינו יחוד, ואת היחוד צריך לעשות לפני שבת, אבל בתולה די שתצא בהינומא לפני שבת ויכולה להתייחד בלילה. תוס' שם.

י"ד. כהן גדול אונן יכול להקריב קרבנות, דכתיב "לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא ולא יחלל וכו' ", והיינו שאם מתו אביו ואמו אינו יוצא מקדושתו אלא יכול להקריב ולא חילל עבודתו בכך, ומזה לומדים שכהן הדיוט אונן מחלל עבודתו, אמנם הוא אסור באכילת קדשים דאפילו במעשר הקל כתיב "לא אכלתי באוני ממנו". ולרבי יהודה אינו עובד כל היום שמא יאכל, אבל בלילה מקטיר חלבים ואימורים, דאנינות לילה דרבנן, ואף שר"י שמתקנינים לו אשה ביה"כ שמא תמות אשתו ומבואר שמוקטין לעבוד, ואף שהוא מגרשה בתנאי וכו"ל ונמצאת מגורשת למפרע, וממילא אינו אונן, מ"מ הוא טרוד מחמת מיתתה ובקדשים צריך שמחה וגדולה, דכתיב "לך נתתים למשחה" כדרך שהמלכים אוכלים, שם לא חוששים שיאכל מן הקדשים כיון שביוה"כ אסור לכולם לאכול.

כהן שהיה באמצע הקרבה ושמע שמת לו מת, לר"י יפסיק באמצע העבודה, ולרבי יוסי יגמור, (ולכו"ע לא מסתבר שכה"ג אונן יביאوهו מביתו כדי לעבוד). לרש"י איירי כאן בכהן הדיוט, ולתוס' ד"ה היה) מיירי בכהן גדול, שאף שמדאורייתא יכול לעבוד, מדרבנן מניח עבודתו ויוצא, שמא יאכל.

אלו עבודות נעשות ע"י הכה"ג לפני יוה"כ-

ז' ימים קודם יוה"כ הכה"ג היה זורק את הדם של התמיד, ומקטיר את הקטורת, ומטיב את הנרות מוציא את אפר הפתילות שכבו (וכן היה עושה בכל בוקר, דכתיב "בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות") ומקריב את הראש ואת הרגל כדי שיהיה מוכן לעבודת יוה"כ. ובשאר ימות השנה היה הכה"ג מקריב איזה קרבן שירצה ואין אנשי המשמר יכולים לעכל על ידו, ונוטל בחלוקת הקדשים לאכילה איזה חלק שירצה.

לרב חסדא הדין הנ"ל הוא דלא כר"ע שטהור שהזו עליו מי חטאת נטמא, דכתיב "והזה הטהור על הטמא" ולא כתיב "והזה הטהור עליו". ולחכמים אם טמא נטהר ע"י המי חטאת כ"ש שטהור נשאר בטהרתו, ולומדים מ"על הטמא" שלא נאמרו דיני ההזאה שהשיריים שנשארו באזוב כשרים להזאה אלא בדברים המקבלים טומאה, שאם נתכוין להזות על הבהמה והזה על האדם, יכול לחזור ולהזות ממים אלו, אבל אם נתכוין להזות על האדם והזה על הבהמה, א"א לחזור ולהזות על האדם מכים אלו כיון שאין שם הזאה בהזאה על הבהמה, והוו כמים שנעשית בהם מלאכה.

לאבבי אף לר"ע ניחא שהיה עובד כל היום ולפנות ערב היו מזים עליו.

על מה נאמר "אמרתִי אחכמה והיא רחוקה ממני" - לר"ע זה נאמר על מה שטמא נטהר ע"י המי חטאת וטהור נטמא על ידם. ולחכמים פסוק זה נאמר על הדין שהמזה ומי שהזו עליו טהורים ומי שנגע במים טמא, (ואף שמי שהזו עליו אינו טהור אלא אחרי טבילה והערב שמש, וגם מי שמוזם עליו אינו טמא יותר מזה, מ"מ טמא שהזו עליו גרמה לו ההזאה טהרה ולנוגע היא גרמה טומאה, אי נמי הכונה לטהור שנפלה עליו הזאה שהוא טהור לגמרי. תוד"ה למוזה. ומה שהמזה עצמו טהור ילפינן מ"והזה הטהור". תוד"ה מאי). ומה שאמרה תורה "ומזה מי הנדה יכבס בגדיו" היינו נושא, ואמרה תורה מזה כדי להשמיענו ששיעור טומאתו הוא כשנושא שיעור הזאה, ואף למי"ד הזאה לא צריכה שיעור היינו לכמה שצריך להגיע ע"ג האדם, אבל בכלי שממנו מזים צריך שיעור כדי שיתבול ראשי הגבעולים יוזה.

י"ד: סדר הקטרת הקטורת והטבת הנרות-

במתני' מבואר שהקטרת הקטורת קודמת להטבת הנרות, ובתמיד מבואר שהטבה קודמת להקטרה. לרבי יוחנן מתני' כר"ש איש המצפה והמשניות בתמיד כרבנן. והא דתנן להלן במתני' שהפיס השני הוא מי מדשן את המנורה (ומי שוחט ומי זורק ומי מדשן את המזבח הפנימי ומי מעלה אברים לכבש ומסדרם עליו ואח"כ מעלים אותם משם למזבח, והוי י"ג כהנים מביאים את האברים משום "ברב עם הדרת מלך", והוי מתפורים וחוזרים ונטאפים לפיס השלישי כדי שיהיה הרגש קול בעזרה משום "בבית אלוקים נהלך ברגש"), והקטורת היא רק בפיס השלישי (והיו מכריזים חדשים לקטורת -אלו שעדיין לא הקטירו, בואו והפיסו, אבל אלו שכבר הקטירו לא, מפני שהקטורת מעשירה), אבבי מפרש שהמשנה שלנו מיירי בהטבת ב' נרות אחרונות שהיו אחרי הקטורת, אבל ה' נרות ראשונות היו קודם ועז' מיירי המשנה של פיס שהקטורת אחר ההטבה, והיה מפסיק באמצע הטבת הנרות בקטורת, ולא בא אב"י לחלוק על רבי יוחנן ולבאר שהמשנה בתמיד מדברת על ה' נרות. תוד"ה אמר). והא דמצינו שהיה מפסיק באמצע הטבת הנרות בזריקת דם התמיד זה דעת אבא שאול שמטיב את כל הנרות ואח"כ מקטיר. ורב פפא מפרש שמתני' דהכא כרבנן שהקטרה היתה באמצע ההטבה, ומתני' דפיס כאבא שאול, ולדידי גם המשנה בפרק ג' כששחטו התמיד ביו"כ קאי לרבנן, ויוצא שרישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול.

ט"ו. ביאור הפסוקים לרבנן ולאבא שאול- כתיב "מערב עד בוקר" תן לה מידתה שתהא דולקת והולכת כל הלילה, והיינו חצי לוג ששיערו חכמים שזה מספיק ללילי טבת, ואם יותיר בלילות הקצרים יותיר. דבר אחר אין לך עבודה שכשרה מערב עד בוקר -כלומר אין לך עבודת יום שכשירה אחר הדלקת

הנרות , אלא זו בלבד, וא"כ הא דכתיב "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטינה" היינו שבזמן הדלקה תהיה הקטורת מוקטרת כבר, ולרבנן א"כ אף "בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטינה" היינו שבזמן ההטבה תהיה הקטורת מוקטרת. ולאבא שאול בשחרית כפשוטו הטבה קודמת להקטרה ולדידי מפסיק באמצע הטבה עם שחיטת התמיד וזריקת דמו , ושאני בערב דדרשינן "אותו" שאין לך עבודה שכשרה מערב עד בוקר וכו'.

זריקת דם התמיד-

הכהן הזורק את דם התמיד היה מגיע לקרן מזרחית צפונית ומזה על הפינה באופן שהדם ילך גם למזרח וגם לצפון, ואח"כ היה עושה כך בקרן מערבית דרומית, (ולא הפכו את הסדר, משום שכל פניות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין) (ולמזרח -דין הפניה למזרח שייך רק לראיה שהכבש נמצא בצד דרום ממה שכתוב "ומעולותיהו פנות קדים" שיתנו את הכבש באופן שיפנה ממנו למזבח לצד ימין, שזה שייך רק אם הכבש בצד דרום), וממילא הוא מגיע בתחילה לקרן מזרחית צפונית, והיינו שבחטאת שזריקת הדם היא למעלה הוא עולה בכבש ופונה לימין למזרח,גם בשאר הדמים שניתנים למטה כשהכהן עומד על הרצפה היה מתחיל מדרך הדרום. ולא היה מזה בקרן דרומית מזרחית וצפונית מערבית, משום שעולה טעונה יסוד ואין יסוד לקרן דרומית מזרחית אלא רק בצדדים צפון ומערב, ועוד אמה בצדדים מזרח (דרום).

ולר"ש איש המצפה לא היה נותן על קרן מערבית דרומית, אלא היה נותן על הצד המערבי ואח"כ על הצד הדרומי, דכתיב "ושעיר עיזים אחד לחטאת לד' על עולת התמיד יעשה" שבתמיד עושים גם מעשה עולה וגם מעשה חטאת, (ואין לומר שבחטאת צריך לעשות כמו בעולה, דכתיב בחטאת "על עולת התמיד יעשה ונסכו"), ומקדים של עולה כיון שהתמיד הוא עולה, ואין עושים גם שתיים שהם ד' וגם ד' שהם ד', דלא מצינו דמים מכפרים וחוזרים ומכפרים, אבל לחלקן פיסוק מתנות בעלמא הוא, ואף שדם החטאת ניתן למעלה היה נותן את כל המתנות למטה, שלא מצינו דמים שחצין למטה וחצין למעלה, (דמה שהיה מזה מדם הפר כנגד עובי הכפורת אחת למעלה ושבע למטה, היינו כשליח ב"ד המכה שנותן כל מכה מתחת המכה הקודמת), והא דתנן הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים, (אין הכונה לאמצע גובה המזבח מלשון טהר טיהרא צהריים, וכיון שהיה מזה ז' הזאות, א"א לצמצם שלא יהיה מרהם לא למעלה ולא למטה. רש"י. והתוס' ד"ה מאי) מבארים שכיון שמתחילה נתן על הקרנות א"כ הרי זה חצי למטה וחצי למעלה), אלא הכונה לגוף גג המזבח שמטהרו ע"י שמפנה את הקטורת לכאן ולכאן ומזה על מקום הגילוי, מלשון "כעצם השמים לטוהר".

כמה מדות ומקומות בהר הבית ובמקדש

הסוגיה דלהלן אינה שייכת למסכת יומא, והובאה כאן משום שהגמרא לעיל העמידה את המשנה כדעת רבי שמעון איש המצפה, למרות שלא מוזכר כאן שום דבר בשמו, והגמ' מביאה עוד מקום שמצינו כחאי גזוא, ואגב זה מבארת הגמורא מה היו מדות עזרת הנשים איזה לשכות היו בה, ומה היה גובה הכתלים והפתחים בהר הבית, וכיצד סידו שהכהן השורף את הפרה אדומה יראה את פתח ההיכל בשעת הזאת הדם, ואגב זה יבואר היכן בדיוק היה המזבח החיצון.

ט"ו: אלו לשכות היו בבית המוקד, ומקום לשכת בית הטלאים - מבואר במסכת תמיד שלשכת בית הטלאים

(שהיו בה לפחות ו' טלאים מבוקרים ממום) היתה בפינה הצפונית מערבית של בית המוקד (-טרקלין גדול שהיו מסיקים בו מדורות גדולות, כדי שהכהנים שהיו הולכים יחפים על רצפת העזרה שהיא משיש יתחממו שם. רש"י. ור"ח (תוד"ה ואחת) מבאר שהאש בשני בתי המוקד היתה לצורך המזבח, דמצוה להביא אש מן ההדיוט, ועוד היתה מעריכה כדי שאם תכבה האש בשני בתי המוקד יביאו ממנה), והיו שם ג"כ לשכת החותמות (ששם מניחים את החותמות של הקונה סלתות וסכים מן ההקדש). בית המוקד, ולשכה שעושים בה את לחם הפנים. ובמידות איתא שלשכת הטלאים היתה בפניה המערבית דרומית, ובפינה הדרומית מזרחית היתה לשכת לחם הפנים, ובלשכה שבפינה המזרחית צפונית גזזו בית חשמונאי אבני מזבח שחיללום מלכי יון ע"י שהקטירו על המזבח לעבודה זרה, ובלשכה שבפינה הצפונית מערבית יורדים לבית הטבילה, (ושתי לשכות אלו היו לשכת החותמות ולשכת בית המוקד. תוס' י"ז. ד"ה ומר) ושתיים מהלשכות היו

בקודש ושתיים בחול, וחתיתכות עצים היו מבדילות בין הקודש לחול. הגמ' שואלת שיש כאן סתירה היכן היתה לשכת הטלאים, ומבארת שמסכת מדות שנתנה בסתמא ע"י רבי אליעזר בן יעקב.

ולהלן י"ז. מתרץ רב אדא בריה דרבי יצחק שאין כאן מחלוקת אלא לשכה זו היתה לאורך צד מערב עד קרוב לצפון וקרוב לדרום, וממילא היא נראית למי שבא מצפון בצד דרום - שהיא משוכה יותר לצד דרום, ולמי שבא מדרום היתה נראית בצד צפון - שהיא משוכה יותר לצד צפון, ומסתבר שהיתה נוטה יותר לצד דרום, ממה שהקשו סתירה במקום לשכת לחם הפנים, וביארו שהתנא במידות שנה את סדר הלשכות דרך ימין, והתנא בתמיד שנה את הסדר דרך שמאל, ולולא שנאמר שלשכת הטלאים היתה יותר לצד דרום א"כ גם אם מונים דרך שמאל יוצא שלשכת לחם הפנים נמצאת בקרן דרומית מערבית. (ואף שכל פניות שאתה שנה צריכות להיות דרך ימין (דגמרינן מים שעשה שלמה, שכתוב שם פונים פונים. תוד"ה והא), זה רק בעבודה ולא בחשבונות בעלמא).

ט"ז עזרת נשים היה אורכה מזרח למערב ורוחבה מצפון לדרום מאה שלושים וחמש אמה, וארבע לשכות במקצועותיה: בפניה הדרומית מזרחית היתה לשכת הנזירים (לבשל את השלמים ולגילוח השיער וניתן תחת הדוד דכתיב "נתן על האש אשר תחת זבח השלמים"), בפניה המזרחית צפונית היתה לשכת דיר העצים (שבעלי מומים בודקים אם העצים מתולעים, מפני שעץ מתולע פסול למזבח), בפניה הצפונית מערבית היתה לשכת המצורעים (ששם היו טובלים ביום השמיני לטהרתם כשבאים להכניס בהונותיהם, אע"פ שכבר טבלו מבערב), והלשכה שבפניה המערבית דרומית אמר רבי אליעזר בן יעקב שאינו זוכר למה היתה משמשת, ואבא שאול אמר שהיתה שם לשכת בית שמניא (שהיו נותנים בה יין ושמן).

גובה הפתחים והכתלים - איתא במסכת מדות שכל הפתחים בהר הבית היו גבוהים כ' אמה (שכל הבנינים היו גבוהים מאד, הרבה מעל הפתחים) ורוחבם י' אמות, וכל הכתלים של הר הבית היו גבוהים, חוץ מהכותל המזרחי התחתון שהיה לרגלי הר הבית שממנו נכנסים לחיל ומהחיל לעזרת נשים ומשם לעזרה הגדולה, כדי שהכהן השורף את הפרה בהר המשחה (-הר הזיתים) שזה מזרחית לירושלים ופני הכהן היו למערב 'כוון ויראה מעל הכותל דרך השערים את פתח ההיכל בשעת הזאת הדם דכתיב "והוא אל נוכח פני אהל מועד", וכיון שפתח ההיכל נמצא במקום גבוה בהר כ' אמות יותר מפתח הר הבית, ממילא אם הכותל היה גבוה יותר לא היו רואים את פתח ההיכל דרך הפתחים. הגמ' מעמידה משנה זו כר"א בן יעקב (מובא להלן) שמוסיף עוד מדרגה בגובה אמה בין עזרת ישראל לעזרת כהנים ונמצא כ' אמות ומחצה המסתירים את פתח ההיכל שגובהו כ' אמה, אבל לחכמים לא היה צריך להנמיך את הכותל המזרחי.

רב אדא בר אהבה רוצה להעמיד את המשנה כרבי יהודה הסובר שמקום המזבח באמצע העזרה כנגד הפתחים (י' אמות כנגד פתח ההיכל, ועוד י"א אמה לצפון וי"א אמה לדרום) ונמצא שגובה המזבח מסתיר את הפתח, ולכן הוצרכו שהכותל המזרחי יהיה נמוך. (וכן לר"ש שהמזבח בצד צפון היו המזבח והכשב עומדים כנגד הפתח. תוד"ה הא. והגמ' יוצא שבמדות מנואר אשורך העזרה היה מאה ושמונים ושבע אמה, (ובהם י"א אמה לכניסת ישראלים, וי"א אמה לכהנים, והמזבח לב" אמה, ובין האולם ולמזבח כ"ב אמה, וההיכל ק' אמה, וי"א אמה אחורי בית הכפורת), ורוחב העזרה מאה שלושים וחמש אמה, (הכשב והמזבח ס"ב אמה, ח' אמות מן המזבח לטבעות הקבועים בקרקע שבהם נותנים את צואר הבהמות של קדשי קדשים ששחיתם בצפון, כ"ד אמות מקום הטבעות, ד' אמות מהטבעות לשולחנות שעליהם מדיחים קרבי קדשי קדשים. מקום השלחנות אינו פחות מוד' (בתחילה מנאר רש"י שמקום השלחנות אינו כלול בשאר החשבונות, אף כתב רש"י שיתכן שזה כלול באמות שנותרו לאחר החשבון של הדברים המפורשים, וי"מ שמקום השלחנות כלול עם מקום הננסים), ד' אמות מהשלחנות לננסים (-עומדים נמוכים הקבועים בקרקע שקבועים בהם ווי ברזל שעליהם תולים את הבהמה כדי להפשיטה. וכתבו התוס' (ד"ה מן) שבתמיד משמע שהשלחנות היו צמודים לננסים, וצ"ל שהיו שלחנות צמודים שעליהם מונחת הבהמה כדי שלא יתיגר על הקרקע, והשלחנות האחורים היו לצורך הדחת הקרבים, אי נמי אין כונת המשנה בתמיד שהיו צמודים ממש, אלא היו רחוקים ד' אמות, והשלחנות לא היו נגררים לארץ מפני שגוף הבהמה גדול ומגוע' לשלחנות), ח' אמות מהננסים לכותל היתה והאמה האמות היו מתחלקות חצי חצי (י' אמה וחצי לכל אחד) בין הכשב לכותל

ומקום הננסים עצמם), ולפי רבי יהודה יוצא שרוב המזבח היה בצד דרום, וכיון שחצי מרוחב העזרה זה ס"ז אמות וחצי, והמהזבח לצד צפון יש ס"ב אמות וחצי, וב' אמות מתוכם הם היסוד והסובב, וגובה הסובב הוא שש אמות, ויחד עם י"ג אמות ומחצה שקרקע העזרה גבוהה מקרקע הר הבית נשאר גובה חצי אמה ברוחב ב' אמות שאפשר לראות דרכם את פתח ההיכל, (אבל האמה שמעל הסובב היתה מוסתרת מהי"ג אמות ומחצה הנ"ל. תוד"ה רובא. עוד כתבו התוס' שיי"ל שראית הגמ' שהמשנה במדות אינה כר"י היא ממה שלר"י המזבח היה באמצע, ובמדות מנואר שהמזבח לא היה באמצע). ובכרח שסתמא דמסכת מדות כראב"י, ולדבריו צ"ל שבין הכשב לכותל היה רק ה' אמות וחצי, והכשב והמזבח הם ס"ב אמה, נמצא כל המזבח בדרום, והוא בסתיים באמצע העזרה.

ובאופן אחר מנאר רש"י שרב אדא בר אהבה בא ליישב את הסתירה הנ"ל ט"ו: לגבי מקום לשכת הטלאים, וכל דברי הגמ' אינם דחית דבריו אלא המשך דבריו לומר שהמשנה בתמיד היא רבי יהודה, דכבר מצינו שהוא חולק על סתמא דמתני' במדות לגבי מקום המזבח.

לפנים מכותל המזרח היו סורג (מחיצה העשויה מקרשים צרים וארוכים המונחים באלכסון וביניהם הרבה נקבים כמו בסירוגי מיטה של חבלים), ולפנים ממנו היה חיל שהוא י' אמות ויש בו י"ב מדרגות לכל רוב ההר מצפון לדרום, וגובה ורוחב כל מדרגה הוא חצי אמה. וט"ו מעלות היו מעזרת נשים לעזרת ישראל, וגובה ורוחב כל מעלה הוא חצי אמה. ובין האולם ולמזבח היה כ"ב אמה, וי"ב מדרגות שגובהם ורוחבם הוא חצי אמה. ולראב"י היתה מדרגה בגובה אמה בעזרת ישראל , והיה עליה דוכן שבו ג' מדרגות של חצי אמה.

י"ז. דברי הגמ' בעמוד זה הובאו לעיל ט"ו - ט"ז .

י"ז: קדימות הכהן גדול בענין הקרבת ואכילת הקרבנות ולחם הפנים- כהן גדול יכול להקריב מתי שרוצה בכל המשמרות איזה עולה או מנחה שרוצה, ונוטל איזה חטאת או אשם שרוצה. ובענין חלוקת שתי הלחם של עצרת ולחם הפנים מצינו בזה מחלוקת: לאביי בשתי הלחם מודים רבנן שנוטל אחת שזה מחצה, כיון שאינו דרך ארץ לתת לו פחות מלחם שלם, ובלחם הפנים לרבי לעולם נוטל חמש שזה מחצה, דכתיב לגבי לחם הפנים "והיתה לאהרן ובניו" מחצה לאהרן ומחצה לבניו, ולרבנן אינו נוטל מחצה אלא פחות ממחצה וממילא נוטל ארבע או חמש, וזה תלוי במחלוקת ר"י ורבנן לענין חלוקת החלות, שלרבנן שמשמרו היוצא שוטרל שש ומשמרו הנכנס נוטל שש, הכה"ג נוטל חמש שזה פחות ממחצה, ולר"י שמשמרו הנכנס נוטל שבע, ושתיים מהם בשכר הגפת דלתות שמשגיפים במוצאי שבת דלתות העזרה והחיל וההיכל והלשכות שפתחם בשחרית המשמר היוצא, ואין הכה"ג חולק בחלות אלו, והנכנס נוטל חמש, הכה"ג נוטל פחות ממחצה שזה ארבע.

י"ח. לרבא רבי סובר כר"י בענין חלוקת החלות, ובחלוקה רגילה נוטל חמש שזה מחצה, ואם יש משמר שמתעכב שנוטל ב' חלות, (שהרי ביו"ט באים כל המשמרות, ואם יו"ט שבסוף הרגל חל ביום חמישי פעמים יש משמר שמאחר ללכת, וכן היכא שיו"ט של תחילת הרגל חל ביום שני יש משמר שמקדים לבוא, ואותו משמר נוטל ב' חלות, וגם אם הם כמה משמרות נוטלים רק ב' חלות. אבל אם יו"ט חל בערב שבת או ביום ראשון, שבעל כרחם הם מקדימים לבוא או מאחרים ללכת, כל המשמרות שוות בחילוק לחם הפנים, כמו בשבת שבתוך הרגל), א"כ נשארו ח' חלות, ואז הכה"ג נוטל ד', הגמ' שואלת על רבא א"כ למה איתא בברייתא שלרבי תמיד נוטל חמש, ונשארת בקושיא.

המשך סדר הכנת הכה"ג קודם יוה"כ

נתבאר לעיל ב. ששבעת ימים קודם יוה"כ היו מפורשים את הכהן הגדול מביטו ללשכת פרהדרין שהיתה במקדש, (לדעת ריו"ח לומדים דין זה מההפרשה של ימי המילואים לפני תנוכת המשכן, ולר"ל לומדים דין זה מהפרשת משה רבינו לפני עלותו להר סיני). עוד מנואר (ו) שהיו מפורשים את הכה"ג מאשנתו בימים אלו, שמא יבעל אותה והיא תימצא ספק נדה והכה"ג יהיה טמא טומאת שבעה. עוד מנואר (ב. וי"ג), שהיו מכינים כה"ג שיכהן אם יארע פסול בכה"ג, ולר"י מכינים אף אשה אחרת שמא תמות אשת הכה"ג. עוד נתבאר (י"ד) שבז' ימים אלו הכה"ג היה זורק את דם התמיד ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות ומקריב את הראש ואת הרגל, והיו מזים עליו בכל יום מאפר פרה אדומה. ולהלן יבוארו דברים נוספים שהיו מכינים בהם את הכה"ג בז' ימים אלו, וכן מה היו עושים בערב יוה"כ וכל ימיה ל"ו.

קריאת פרשת יוה"כ- זקני בי"ד היו קורין לפניו כל ז' הימים בסדר היום בפרשת אחרי מות, ואומרים לו שייקרא בפיו שמא שכח, אבל אין לחוש שמא לא למד, דהא כתיב "והכהן הגדול מאחיו" שיהיה גדול מאחיו בכח בנוי בחכמה

ובעושר, (ולאחרים לומדים מפסוק זה שאם אין לו מומן מגדלים אותו משל אחיו), ובבית שני שהיו קונים את הכהונה גדולה בדמים, היו אומרים לו גם שמא לא למדת.

העברת הקרבנות לפני הכה"ג- ערב יוה"כ שחרית היו מעמידים את הכה"ג בשער המזרח, ומעבירים לפניו פרים ואילים וכבשים כדי להרגילו בעבודה -שיתן אל ליבו הלכות סדר היום, אבל שעירים לא היו מעבירים לפניו, דכיון דעל חטא קאתו חלשה דעתיה, אבל פר אע"פ שעל חטא הכהנים בא, אם היה יודע שאחד מהם חטא היה מחזירו בתשובה, (כדאמרי אינשי שאם בן אחותך נעשה שוטר אל תעבור לפניו בשוק שכיון שהוא מכירו מתחילה, יוכל בקלות למצוא עליו עלילה), ותנא דברייתא סובר שאף שעירים היו מעבירים לפניו.

אכילת הכה"ג- כל ז' הימים היה יכול לאכול מה שרוצה, ערב יוה"כ שחרית לא היו מניחים אותו לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא את השינה, ולא היו מאכילים אותו אתרוג או ביצים או יין ישן, וי"א אף לא בשר שמן, וי"א אף לא יין לבן. ולרבי יהודה בן נקוסא היו מאכילים את הכה"ג סלתות וביצים כדי למסמס אכילה שבמעיו ולשלשלו כדי שלמחרת לא יצטרך לנקבו, אמרו לו שאלו מביאים לידי חימום של קרי מפני שהם מרבים את הזרע. ועיין להלן אלו דברים נוספים מביאים לידי זיבה.

זב תולים ראיתו באכילה מרובה, ונ"מ אינו טמא טומאת שבעה ואינו מביא קרבן, (אבל בעל קרי טמא אף באונס, וקרי זובב מגיעים ממקומות שונים, והזוב דומה למי בצק של שעורים ואינו קשור אלא כלובן ביצה המזורת, ושכבת זרע קשורה כלובן ביצה שאינה מזורת), וכן תולים בכל מיני מאכל, ולרבי יהודה בן בתירא אין מאכילים זב בימי בדיקתו חלב או גבינה או ביצה או יין או מי גריסים של פול או בשר שמן או מוריים או שום או שחלים או חלגלוגות או גרגיר, (הגרגיר נקרא אורות מפני שהוא מאיר את העיניים, ומי שאינו יכול לאוכלו יעבירו ע"ג עיניו, והיינו כשהוא גדל על המיצר שאין סביביותו זרע אחר שיכחישי כחו).

י"ח: אכסנאי לא יאכל ביצים ולא ישן בטליתו של בעה"ב.

רב כשהגיע לדרשיש ורב נחמן כשהגיע לשכנציב היו מכריזים "מאן הויא ליומא" -מי תינשא לו ליום שהוא כאן ותצא אח"כ, ואף שאין לאדם לישא אשה במדינה אחת ואח"כ לישא אשה במדינה אחרת, שמא אח ישא את אחותו, שאני הכא דרבנן אית להו קלא ושמם קרוי על בניהם, והיו מודיעים זאת ז' ימים קודם בואם, שהיו אשה שתבעה להנשא ונתפייסה צריכה לשבת שבעה נקיים מיום שנתרצה, שמא מחמת חימוד ראתה דם, (ודין זה הוא אפילו בקטנה. וגם אחרי ז' נקיים שבדקה שחרית וערבית וטבלה אח"כ, אם עדיין לא נישאת צריכה לבדוק בכל יום, ולכן צריך שבעה נקיים סמוך לבעילת מצוה. תוד"ה והאמר), אי נמי היו רק מייחדים את הנשים ולא היו נזקקים להם כדי שיהיה פת בסלם, וכתבו התוס' (ד"ה יחודי) שאף שאסור לו לבוא עליה היום, מ"מ יש פת בסלו כיון שאחר שבעה היא מותרת, ודעת ר"י שגם יחוד אסור לפני שבעה נקיים, ולכן מנאר ר"י שכיון שההכרזה היא רק מי תתייחד עמהם וממילא אין מזה דם חימוד, (ואם היו רוצים לבוא עליהם היו לוקחים אותם לעירם). ודעת התוס' שאין איסור יחוד בנשוי קודם ז' נקיים של דם חימוד, אפילו אם אין אשתו עמו, ורק בחור שלא נשא מעולם שיצרו תוקפו אסור ביחוד אם פירטה אשתו נדה, (כדמצינו שרק בבחור אמרינן שכל האוחז באמה ומשתין כאלו מביא מבול לעולם), ואפילו אי נימא שבאלמן נמי אסור, הכא שהיו להם נשים במקום אחר מותר, אמנם מי שמת לו מת ברגל, בזמן שהוא נוהג אבילות אף נשוי אסור ביחוד, דדברים שבצניעא נוהג, ויש מתירים ביחוד ברגל.

י"ט. מקום לשכת פרהדרין - שתי לשכות היו לכה"ג, לשכת פרהדרין ולשכת בית אבטינס, אחת בצפון ואחת בדרום. הגמ' רצתה לומר שמסתבר שלשכת פרהדרין היתה בדרום שהיה יוצא ממנה בבוקר ומיסך את רגליו כדרך כל המשכימין, וטובל במקוה הנמצא בחול בעובי החומה מעל שער המים שהיה מגיע לתוכה מים באמה מעין עיטם, והולך ללשכה שבצפון ולומד חפינת הקטורת ונכנס לבית המקדש ועובד כל היום כדאיתא לעיל י"ד. שכל שבעת הימים הוא זורק את הדם וכו', ולפנות ערב היו מזים עליו וחוזר לדרום וטובל כר"ע הסובר שטוהר שנפלה עליו הזאה נטמא, והולך לישון בלשכת פרהדרין, ולא מסתבר שיטריחוהו ללכת בערב לטבול בדרום וילך

ללשכתו שבצפון לישון. והגמרא דוחה דאדרבה יש להטריחו כדי שיפרוש אם הוא צדוקי, או אפילו אם הוא אדם כשר טוב להטריחו כדי שלא תזוח דעתו עליו להתנאות בכתר כהונה, שהרי מטעם זה לא עשו את שתי הלשכות סמוכות ולא עשו לו רק לשכה אחת.

שש לשכות היו בעזרה, שלש בדרום, והם לשכת המלח שהיו נותנים בה מלח לצורך מליחת הקרבנות, לשכת הפרוה ששם היו מולחים עורות קדשים (ועל גגה היה בית טבילה לכה"ג ביהו"כ), ולשכת המדיחין ששם היו מדיחים קרבי קדשים (אבל בשר קדשים היו מדיחים על שלחנות שבעזרה. תוד"ה ששם), ומשם היתה מסיבה (מדרגות המתעגלות סביב עמוד) לגג בית הפרוה.
ושלש לשכות היו בצפון, והם לשכת העץ שלא זכר ראב"י למה היתה משמשת ולאבא שאול היא היתה לשכת הכה"ג והיתה מאחורי שתי הלשכות האחרות וגג שלשתם שוה, לשכת הגולה ששם היה בור הגולה (על שם בור שכרו שם עולי גולה) והגלגל היה נתון עליו ומשם היו מביאים מים לכל צרכי העזרה, ולשכת הגזית ששם היתה יושבים הסנהדרין ודנים את הכהנים, ומי שנמצא בו פסול היה לובש ומתעטף בשחורים ויוצא והולך, ומי שלא נמצא בו פסול היה לובש ומתעטף בלבנים ונכנס ומשמש עם אחיו הכהנים.

שבעה שערים היו בעזרה, בדרום היה שער הדליקה ואחריו שער הקרבן ואחריו שער המים שבו היו מכניסים צלוחית של מים של ניסוך בחג הסוכות, במזרח היה שער נקנור והיתה לשכה בימינו ולשכה בשמאלו, אחת לשכת פנחס המלכש, ואחת לשכת עושי חביתין, ובצפון היה שער נצוץ שהיה בנוי כאכסדרה ועליה היתה בנויה על גביו ושם היו כהנים שומרים למעלה ולוים מלמטה והיה ממונו פתח לחיל, ואחריה היה בצפון שער הקרבן, ואחריו היה שער בית המוקד.

חמש טבילות ו'י קידושין של ידים והגלים טובל כהן גדול ומקדש ביהו"כ בקודש על בית הפרוה שהיתה בנויה בתוך עזרה מוקדשת, חוץ מהטבילה הראשונה שהיתה בחול על שער המים בצד לשכתו של הכה"ג, מפני שאינה בגלל יוה"כ, שהרי בכל ימות השנה אפילו טהור אינו נכנס לעזרה ללא טבילה, אבל על הטבילות שמחמת יוה"כ נאמר "ורחץ את בשרו במים במקום קדוש".

מסרוהו זקני ביי"ד שקראו לפניו בסדר היום **לזקני כהונה** והעלוהו לעלית בית אבטינס ללמדו חפינת הקטורת המוטלת עליו ביהו"כ דכתיב "ומלוא חפניו קטורת סמים" והיא עבודה קשה, ובית אבטינס היו כותשים את הקטורת ומערבים את סומניה, והשביעוהו שלא יהיה צדוקי ויתקן את הקטורת מבחוץ ואח"כ יכניסה לפנים, דהא כתיב "ומלוא חפניו קטורת וכו' ונתן את הקטורת על האש לפני ד' ", ואמרו לו אישי כה"ג אנו שלוחי ביי"ד ואתה שלוחינו ושלוחי ביי"ד, משביעים אנו עליך על דעתינו ועל דעת ביי"ד שלא תשנה דבר מכל שאמרנו לך, ונפטרו והלכו להם.

יי"ט: לרב הונא בריה דרב יהושע שכהנים הם שלוחי דרחמנא, (לרשי' הני"מ היא שמונתו ככהן להקריב קרבנות למוזד הנאה ממנו. ולתוס' ד"ה מו') לכז"ע אסור במוזד הנאה, כיון שהוא נהנה מזה, והני"מ היא היכא שאמר בעל הקרבן שאינו מעוניין בהקרבתו), שכיון שישראל לא יכולים להקריב הכהנים לא יכולים להיות שלוחיהם, כוונת האמירה הנ"ל היא שהשבועה היא על דעת ועל דעת ביי"ד ולא לפי מחשבת ליבו. והתוס' (שם) מביאים שהגנ' בנדריים מתתפקת אם הכהנים הם שלוחי דרחמנא או שלוחי זידן, ולא פשטו מדברי רב הונא בריה דרבי יהושע, או משום שחיפשו לפשוט ספק זה מדברי התנאים, או משום שהספק שם אם הם גם קצת שלוחי זידן, אבל ודאי שהם שלוחי דרחמנא.

הוא פורש ובוכה מפני שחשדו בו שהוא צדוקי, והם פורשים ובוכים מפני שכל החושד בכשרים לוקה בגופו.

הצדוקים היו מכניסים את הקטורת כשהיא מעלה עשן, ולמדו זאת מדכתיב "כי בענן אראה על הכפורת". הגמ' מביאה מעשה ככה"ג צדוקי שעשה כן (ואח"כ אמרו לו אביו שאע"פ שהם צדוקים הם מתייראים מהפרושים), ולא עברו ימים מועטים עד שמת והוטל באשפה והיו תולעים יוצאים מחוטמו שהחוטם הראשון להכנס לבית מפני שהוא בולט לפניו, וי"א שביציאתו בא מלאך וחבטו על פניו, ומצאו אחיו

הכהנים סימן ככף רגל עגל בין כתפיו, שנאמר "ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף עגל".

אם היה חכם דורש דבר הלכה כל ליל יוה"כ, שלא יישן ויראה קרי, ואם לאו אבל הוא יודע להבין ולשמוע דבר הלכה תלמידי חכמים דורשים לפניו. אם רגיל לקרות קורא, ואם לאו היו קורין לפניו באיבו עזרא ודברי הימים, שהם דברים הממשיכים את הלב לשמועם ועיי"ז אין שינה חוטפתו, זכריה בן קבוטל (וי"א קפוטל) אומר פעמים הרבה קראתי לפניו בדניאל.

בפרק ראשון דק"ש אסור לרמוז בעיניו ולקרוץ בשפתותיו ולהארות באצבעותיו, לפי שצריך לטוין בו דכתיב "והיו הדברים האלה על לבבך", והעושה כך עליו הכתוב אומר "ולא אותי קראת יעקב", ובפרק שני מותר.

ודברת בם - שצריך להשמיע מה שמוציא מפיו ולא בתפילה שהיא בלחש. רש"י. והתוס' ד"ה (בם) מבארים שבק"ש שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, אבל בתפילה אפילו המלך שואל בשלמונו לא ישיבנו, ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. עשה אותם קבע. ולא בדברים אחרים -שיחת הילדים וקלות ראש, שהשח שיחת חולין עובר בעשה, וי"א בלאו דכתיב "כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר" -אין לו רשות לדבר.

ביקש להתנמנם פרחי כהונה מוכין לפניו באצבע צרדה (מכה באצבע הסמוכה לאגודל ומחברו לאגודל בחזקה ושומטה ומכה על כפו שזה משמיע קול), ואומרים לו אישי כה"ג עמוד והפג (-טייל כדי להפיג שינה מעיניך) אחת על הרצפה (-אחוי קידה שנועץ אגודליו בארץ ושוחה ונושק את הרצפה ועומד), ומעסיקים אותו עד שיגיע זמן השחיטה, בשירה בפה "אם ד' לא יבנה בית וכו' " כלומר שיזרע שעבודתו תהיה לשם שמים ואז היא תהיה לרצון, שאם אינה רצויה אין טירחתו עולה לכלום, אבל לא בכלי. יקירי (-חשוב) ירושלים לא היו ישינים כדי שישמע קולם ולא ירדם, ואף בגבולין – בהנהדעא, עשו כן זכר למקדש אלא שהיו חוטאים מחמת שהיו מושקים אנשים ונשים יחד, וזה גרם שלא יבוא משיח, ואמר על זה הקב"ה "לפתח חטאת רובץ" -שהיצר הרע מחטיא את האדם בעל כרחו, אבל לשטן אין רשות לקטרג ביהו"כ.

ע"כ סדר הכנת הכהן גדול לעבודת יום הכיפורים.

תרומת הדשן

כתיב "והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח ושמו אצל המזבח", מכאן שמוצה בכל יום לקחת מעט דשן מעל המזבח ולשים אותו ליד המזבח. לאחר שנתבאר אין היו מכינים את הכה"ל לפני יוה"כ ובליל יוה"כ, מבוארת המשנה תחילת סדר יום הכיפורים בתרומת הדשן שהיתה עוד לפני הקרבת התמיד, ואגב זה מבוארת הגמרא שאר דיני תרומת הדשן של כל יום, וכיון שהיו עושים פייס לראות מי יזכה בתרומת הדשן מבוארת הגמ' בפרק שני דיני ד' הפייסות שהיו במקדש, ומפרק שלישי הגמרא מבוארת סדר עבודת הכהן גדול ביום הכיפורים.

בְּ אברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות הלילה, שעדיין יש באבר ממש, צריך להחזירם למזבח, ומועלים בהם דקדשי ד' קרינן בהו כיוון שלא נעשית כל מצותם, ואם פקעו לאחר חצות לא יחזיר אע"פ שיש בהם ממש כל שמשלה בהם האור, ואין מועלין בהם כיון שנעשית מצותם. רב רצה ללמוד דין זה שחצות עושה עיכול מדכתיב "כל הלילה והקטיר", ומאיךך כתיב "כל הלילה והרים", הא כיצד, חלקהו חציו להקטרה וחציו להרמה של הדשן. רב כהנא מקשה מהמבואר במתני' שברגלים היו תורמים כבר מאשמורה ראשונה. ולכן הגמרא אומרת שלומדים זאת מדכתיב "כל הלילה עד הבוקר" -תן בוקר -חצות לבקרו של לילה -עלות השחר אם משלה בהם האור, אבל לענין הקטרה של אברים שלא נתעכלו, וכן לענין הרימת הדשן של אברים שנתעכלו, כל הלילה כשר, וחכמים קבעו זמן הרימת הדשן לפי המתאים לאותו יום.

ועל כן בכל יום היו **תורמין את** הדשן מה**מזבח** בקריאת הגבר או סמוך לו בין מלפניו בין לאחריו, וביוה"כ דאיכא חולשה דכהן גדול שעליו מוטלות כל עבודות היום מחצות (-כדי שינוח בין עבודה זו לעבודות היום, וריב"א לא גורס כה"ג, אלא הכונה שהכהן התורם יהיה חלש, ולר"י גורסים כה"ג, והכונה שמקדימים לתרום ולסדר את המערכה ולסלק את האברים שלא נתעכלו כדי שימצא הכה"ג הכל מוכן בעלות השחר שהוא עדיין לא רעב וחלש). וברגלים דנפישו ישראל כדמצינו שלא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל שהביאו קרבנותיהם והם רצו להיות מוכנים להקריבם מיד אחר התמיד, וממילא רב הדשן במקום המערכה צריך להעלות את הדשן לתפוח (גל של אפר כמין תפוח של ענבים

הנדרך בגת, וזה נמצא באמצע המזבח), לאחר ההרמה היו תורמין מאשמורה ראשונה שהיא שליש הלילה, דפעמים יש בתפוח כג' מאות כור. מצות תרומת הדשן היא לחתות מן הדשן פעם אחת בין הרבה בין מעט ובלבד שלא יפחות ממלא קומץ, ולתת את הדשן במזרחו של כבש, והוא היה נבלע במקומו, דכתיב "והרים את הדשן וכו' ושמו אצל המזבח", וזו היתה העבודה הראשונה בשחרית בהשכמו. רש"י.

דעת התוס' (ד"ה אחיבא) שהגמרא סברה בתחילה דלא איירי הכא בתרומת הדשן, שהיא זמנה תמיד סמוך לבוקר, אלא מדובר על הרמת הדשן מהמערכה לתפוח, דמדאורייתא מותר להרימם כשהם יבשים לפי הצורך, ומסרו הכתוב לחכמים כפי הנראה להם לצורך המערכה לפי כמות הקרבנות שעומדים להקריב, ואין כוונת רב דווקא לחצות, ורב כהנא הקשה שמהפסוק משמע דאיירי דווקא בחצות, אלא איירי בתרומת הדשן ממש, אי נמי איירי בסילוק אברים לתפוח, שאם נתייבשו אפשר מחצות. עוד כתבו התוס' (ד"ה אברים) שדעת רש"י בזבחים שאברים שנעשו קשים כעץ ראויים לתרומת הדשן, אבל דעת התוס' שאף שאינם ראויים להקטרה, אינם כשרים לתרומת הדשן, דרק אפר ראוי לתרומת הדשן, ור"י הבחור מיישב את שיטת רש"י שהכונה להרמת האפר לתפוח ולא לתרומת הדשן, ולענין זה חצות עושה עיכול, אבל יכול להשאירם במערכה עד שיהיו ראויים לתרומת הדשן. דעת התוס' שאין להעלות לתפוח גחלים שאינם מעוקלות, ולדעת ר"י הבחור גם גחלים לוחשות מותר להעלות לתפוח.

קריאת הגבר - לרב גבר היינו אדם, ולרב שילא תרנגול, ופעם אחת אירע שרב שימש מתורגמן לרב שילא מפני שלא הכיורו, ופירש שגבר זה אדם, ואמרו לו רב שילא שיאמר שגבר זה תרנגול, וענה לו רב שכשפירש כך לרבי חייא לא אמר לו כלום, והבין רב שילא שזה רב שהוא אחיינו של רבי חייא ואמרו לו שישב בכבודו שאינו כדאי שתהא מתורגמן, וענה לו רב שמי שהתחיל במלאכה עליו לעשות גם מלאכה פחותה, אי נמי משום דמעלין בקודש ואין מורידין וזה גנאי שיעמוד מתורגמן פחות ממנו. תניא כותיה דרב, ותניא כותיה דרב שילא.

גביני כרוז והיה אומר עמדו כהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם, והיה קולו נשמע ג' פרסאות, ופעם אחת נשמע קולו של כה"ג ביהו"כ כשהתודה על פרו ואמר אנא ד' חטאתי, י' פרסאות, אע"פ ששם זה היה בזמן חולשה דתעניתא וביום ולא בלילה (דביום גלגל חמה מנסר ברקיע, והנסורת מזה נקראת לא, ועליה אמרו נבוכדנצר "וכל ידירי ארעא כלא חשיבין", וקול זה וקול המונה של רומי גורמים כל אחד שלא ישמעו את הקול השני, וקולות אלו וכן קול נשמה בשעה שיוצאה מן הגוף הולכים מסוף העולם ועד סופו, אך ביקשו רבנן רחמים שלא ישמעו קול הנשמה בצאתה מן הגוף וביטלו קול זה, וי"א שאף קול לידה נשמע מסוף העולם ועד סופו, וי"א אף רידייא -מלאך הממונה על השקית השדות ממטר השמים ממעל ומן הארץ מתחת, והוא קורא למים עליונים ותחתונים).

כ"א. המקדים ויוצא לדרך יחידי קודם קריאת הגבר (- תרנגול) שזה זמן המזיקים, דמזו בראשו מפני שהוא המיית את עצמו, ולרב יאשיה לא יצא עד שישנה הגבר בקריאתו, וי"א עד שישלש. והיינו בתרנגול בינוני שאינו ממהר קריאתו ולא מאחר.

ניתן לשמוע שיחות מת"ח אחד, בעברית או באידיש, סיכומי 7 דפים בשעה, ביאורי תפילות יום חול ושבת, ענייני בין אדם לחבירו, פרשיות השבוע ומועדים
בטלפון - 03-6171132

לרכישת סיכומי "תמצית הש"ס" ו"תמצית משנה ברורה" ניתן להתקשר ל282287692-052.
להזמנת סט 4 חלקים "תמצית הש"ס" על כל הש"ס במחיר 100 ₪ כולל משלוח ניתן להתקשר ל7125663-053.